Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN: Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

Wnd. Vertegenwoordiger in N.-I. Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes. Pres. Landr., Tandjong Balei (Sumatra's Oostk.).

Opgericht 21 Maart 1900 door Kolonel G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN: N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIE

INHOUD: Bede om hulp. — Indische Tentoonstelling Arnhem 1928. Verzoek om medewerking. — Keuze en opleiding van ambtenaren. (Het artikel van Mr. F. G. Schalkwijk in de West-Ind. Gids), door C. K. Kesler. — Feuilleton. Het garnizoensleven van een jaar of dertig geleden (vervolg). — Het vaandel van het 3de Bataljon is niet in handen van den vijand geweest, door G. Nypels. — Nederlandsch-Indische Kunst te Parijs, door Sn. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Ingezonden. — Berichten der Afdeelingen: Nijmegen. — Mededeelingen: Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 3 tot 10 Mei.

Bede om Hulp.

—o—

(Zie K. W. van 14 April No. 15.)

Voor de Surinaamsche vrouw Catoir (Fransche huwelijk) zijn tot heden de volgende bedragen ingekomen:

J. v. R. te Kampen	f 2.50
F. te Den Haag	„ 3.—
A. N. te Den Haag	„ 2.50
	f 8.—

De Witte Kruis Kolonie bij Salatiga.

(Zie K. W. van 5 Mei No. 18.)

P. T. te Bloemendaal	f 25.—
L. H. te Den Haag	„ 10.—
	f 35.—

Indische Tentoonstelling Arnhem 1928.

—o—

Verzoek om medewerking.

Het Bestuur der afdeeling Arnhem zou gaarne ten behoeve van de Indische Tentoonstelling 1928 in eenigszins belangrijke plaatsen in Nederland correspondentschappen willen vestigen.

Drukke werkzaamheden zijn hieraan niet verbonden.

Het doet daarom een beroep op de Leden der Vereeniging over het geheele land om als zoodanig te willen optreden of adressen te willen verstrekken van personen, die daartoe wellicht bereid zouden worden gevonden, voornamelijk in die plaatsen, waar geen afdeeling van „Oost en West" is gevestigd.

Opgaven of bereidverklaringen zullen gaarne worden ontvangen aan het adres: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

H.H. SECRETARISSEN der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Keuze en Opleiding van ambtenaren

(Het artikel van Mr. F. G. Schalkwijk in de West-Indische Gids)

door

C. K. KESLER.

——o——

Het schijnt wel, dat de inzichten van Mr. F. G. Schalkwijk omtrent keuze en opleiding van rechterlijke en andere ambtenaren, bestemd voor uitzending naar de West, die hij in het April-nummer van de *West-Indische Gids* publiceerde, hier en daar de aandacht getrokken hebben. O.i. verdienen zij ten volle, ter bevoegder plaatse, ernstig overwogen te worden. Onverdeelde instemming hebben zij, zooals te verwachten was, niet gevonden, maar ernstige bestrijding toch evenmin. In de rubriek Suriname van dit blad, wijst de redacteur op twee bezwaren, die z.i. tegen het systeem van Mr. S. zouden kunnen worden aangevoerd. En wel hierop, dat Suriname „blijvers" noodig heeft, en dat Indische Ambtenaren voor Suriname te duur zouden zijn. Inderdaad, dat zouden ernstige bezwaren zijn, indien zij werkelijk aan het stelsel van Mr. S. verbonden waren, maar zij zijn dat niet. Deze toch stelt niet de wenschelijkheid in het licht, voor korter of langer tijd, Oost-Indische ambtenaren naar de West te detacheeren, maar „het systematisch dienstbaar maken van het geheele Oost-Indisch bestuurcorps en zijn actief dienende leden aan West-Indië" (blz. 562, W. I. G.). Dat lijkt ons inderdaad iets geheel anders, dan wat tot dusver geschiedde, n.l. het nu en dan eens detacheeren van Oost-Indische ambtenaren, die dan min of meer los van de geheele overige bestuursorganisatie kwamen te staan. Dit systeem, als men het dien naam eens mag geven, is gebleken, zoo weinig doeltreffend te zijn en den gedetacheerde voor zulke onaangenaamheden te plaatsen, dat het haast onbegrijpelijk zou zijn, indien iemand, die op Curaçaosche en Surinaamsche ervaring steunt, dit nog eens zou aanbevelen. Dat doet Mr. S. dan ook terecht niet. Bovenstaande aanhaling uit zijn artikel is, dunkt ons, genoeg, om te doen zien, dat de schrijver een geheel andere en o.i. juistere richting aanwijst.

Wij gelooven niet, ons zeer te vergissen, als wij zijn gedachtengang ongeveer aldus weergeven. „Als de Ondernemersraad succes met zijn pogingen tot opheffing van Suriname heeft, zal binnen niet al te langen tijd in de West een Javaansche kolonie ontstaan. Daarmede, evenals met de aanwezigheid van de duizenden Britsch-Indiërs, dient rekening gehouden te worden. Rechterlijke ambtenaren dienen met de mentaliteit, met de taal van die Oosterlingen bekend te zijn; zend daar dus heen rechterlijke ambtenaren, die voor de tropen opgeleid zijn, die tropische ervaring hebben." In *De Telegraaf* van 21 April j.l. (ochtendblad) wordt niet alleen instemming betuigd met de denkb... van Mr. S., maar wordt ook aanbevolen, dit sy... toe te passen niet alleen bij de rechtspraak, ... ook bij andere takken van dienst. Het schij... toe, dat dit inderdaad *de weg* is, om aan het ... nisch gebrek aan geschikte ambtenaren in de ... een einde te maken.

Tot dusver doen onze koloniën nu en dan ... sterk denken aan de 18e eeuwsche toestand... de Republiek, toen ieder gewest, iedere stad ... een gebied op zichzelf was, met een bestuur ... alleen oogen had voor eigen belangen. Dit is ... te lande nu vrijwel uit, maar voor de kol... heeft men in Den Haag nog een vak Indië, ... vakje Suriname en één Curaçao. Alle drie ... zonderlijke bestuursstelsels, afzonderlijke ... tingen, afzonderlijke ambtenaren en tot voor ... zoo heel lang zelfs nog een afzonderlijk leger ... het op zichzelf staande gebieden waren ... deelen van Grooter Nederland. Nu zijn ... minste wel zoover, dat er één koloniaal ... waarom nu niet één koloniaal ambtenaren... De reden daarvan is niet zoo heel ver te zoek...

Toen in 1863 de slavernij in de West werd ... schaft, is men van de veronderstelling uitg... dat zich daar nu wel een Hollandsche same... zou ontwikkelen, die volgens moederlandsche ... ten geregeerd zou kunnen worden. Maar zoo ... sequent ging men daarbij te werk, dat dri... later Suriname begiftigd werd met een be... regeling, die het parlementaire stelsel van ... model had. Curaçao daarentegen met een, di... denken aan de 18-eeuwsche contracten van ... pondentie. Immers, Suriname kreeg in 186... z.g. volksvertegenwoordiging, de Koloniale S... met wat daarbij behoort, candidaatstelling, ... kiezingen en dat alles, Curaçao verkreeg een ... nialen Raad, die 18e eeuwsch, zichzelf aanv... laatste 75 jaren hebben wel doen zien, dat d... onderstelling omtrent het ontstaan van een ... landsche samenleving, zooals ook te verw... was, geen werkelijkheid geworden is. De O... mersraad stelt dan ook ten opzichte van Su... voor, nog eens van nieuws af te beginnen.

In het nummer van 24 Juni 1926 van dit bl... pleitten wij, daarbij het huidige systeem voo... hebbende, de invoering van een scheiding ... gezonden en inheemsche ambtenaren. Wij ... steeds overtuigd, dat deze zeer wenschelijk ... maar het stelsel van Mr. S., mits uitgebreid ... geheele corps, is ongetwijfeld beter. Vooral ... het aan de energie-doodende afgunst een eind ... kunnen maken. Wie tropisch ambtenaar w... den, make deel uit van één groot crops, ... vaarde daarbij de kans, naar Oost of West ... den te worden, naar gelang dat noodig blijkt ... er in de West bruikbare krachten aanwezig ... belet niets, deze erin op te nemen, mits zij ... aan dezelfde eischen omtrent ontwikkeling ... schiktheid, die aan allen gesteld dienen te w...

Feuilleton.

Herinneringen van een oud-Ind. officier.

V.

Het garnizoensleven van een jaar of dertig geleden.

(*Vervolg*).

Als er nu veel gepoeterd en veel gebitterd was en het erg laat was geworden, gebeurde het wel, dat een of ander getrouwde begreep thuis koud eten te krijgen en daarom gaarne van ons aanbod gebruik maakte om bij ons te komen eten. Na afloop moesten zij dan steeds erkennen, dat de menage goed was. Nu dient er bij te worden vermeld, dat er 's Maandags in plaats van rijsttafel „ajam kodoq" (gevulde kip) en raasdonders (capucijners) met militaire kaantjes (gebakken spek) werden gegeten.

's Zaterdagsavonds was er steeds erwtensoep. Eens was een lid van onze menage wat lang met leden van een andere jongelui's-tafel in de Soos blijven plakken en door hen te eten gevraagd. Dat ging toen alles heel gemoedelijk; had men niet genoeg, dan haalde men het bij een ander. Zoo ook in dit geval. Wij waren reeds begonnen en hadden de snert al op, toen er een tentwagen voor het huis stil hield. S. stapt er uit, grijpt onder het uitspreken van de woorden: „Jelui eten geen snert meer, is het wel?" net als Klein Roland bij Keizer ... de soepterrine

Und trägt sie stumm hinaus.

Daarop reed hij met zijn gastheer weg, de ... terrine met erwtensoep tusschen hun knieën.

De menage was niet duur, omdat in dien ... eerste levensbehoeften zoo goedkoop en de ... denloonen laag waren. Toen een paar jaar ... Magelang door een tram met de buitenwereld ... verbonden, waardoor de rijst en tweede g... gemakkelijker naar elders konden worden ... kocht, werd het leven iets duurder.

De luitenants konden weer iets goedkooper ... dan de kapiteins en hoofdofficieren, omdat ... dienden, waschbazen, leveranciers, die aan ... verkochten enz., rekening hielden met den ... Na mijn terugkeer te Magelang, na eene af... heid van ongeveer anderhalf jaar, kwam zich ... middellijk mijn oude waschbaas in het hotel ... melden. Op mijn vraag, hoeveel hij vroeger ... weer kreeg, antwoordde de snaak: „Een rijk... der, maar mijnheer is nu eerste luitenant ... den, dus kan hij nu wel *f* 2.75 betalen." 't Wa... niet veel. Ook moest later mijn vrouw meer ... de eieren en kippen betalen, als de „njonjah be... mijn schoonmoeder, bij ons logeerde.

Over het algemeen was het leven toen niet al... veel goedkooper, maar ook veel eenvoudiger ... tegenwoordig. De dames staken elkander niet ... de oogen uit met kostbare toiletten; hoeden ... den toen door haar weinig gedragen; de sarong ... kabaja was toen nog in huis, behalve bij het ...

Deze opneming in een grooter corps zou dan meteen een einde kunnen maken aan het hopelooze stelsel van anciënniteit, dat weleens, en nogal dikwijls, menschen „door gebrek aan zwaarte omho— doet vallen". Men lette maar eens op twee belangrijke takken van dienst, b.v. in Suriname, op de rechtspraak en het onderwijs. Met betrekking tot de eerste verdient het de aandacht, dat slechts enkele maanden geleden in een Surinaamsch blad een berichtje voorkwam met het hoofd: „Meesterlooze rechtspraak", waarin met een zekere „Schadenfreude" vermeld werd, dat de rechtspraak in haar geheelen omvang op dat oogenblik was toevertrouwd aan ongegradueerden. En het onderwijs vertoont thans het droevige tooneel, dat binnen een paar maanden de laatste Hollandsche leerkracht zal gepensionneerd worden. Rechtspraak door leeken alleen moge wel eens goed uitvallen, en onderwijs door inheemsche leerkrachten met onvolledige bevoegdheden, moge soms een niet al te groote misvatting zijn, op gewenschte toestanden wijst dat toch allerminst. Een systeem, waardoor autoriteiten de beschikking krijgen over een voldoend aantal ambtenaren en waarbij men niet telkens genoodzaakt wordt „te roeien met de riemen, die men heeft", — een geijkte uitdrukking in de West — zou ons inderdaad een groote verbetering. Wat Mr. Sch. in de *West-Indische Gids* aanbeveelt, kan die brengen, mits, zooals gezegd werd, diens systeem niet tot de rechtspraak beperkt blijft, maar tot het geheele ambtenaars-corps worde uitgebreid.

Nieuwer-Amstel, April 1927.

NASCHRIFT.

Juist, dachten wij bij het lezen van het opschrift van het artikel van den Heer W. R. Menkman in het nummer van het K. W. van verleden week, juist Oost is Oost en West is West. Ziedaar een der sterkste argumenten in geconprimeerden vorm voor het stelsel van Mr. Schalkwijk. Want, Oost, dat zijn onze koloniën in haar geheel; die in Azië met haar Oostersche bevolking in allerlei schakeeringen; die in Amerika met hare, thans reeds in aantal overheerschende Britsch-Indiërs en Javanen. West, dat is het moederland. Zóó dient o.i. Oost en West opgevat te worden: moederland en overzeesche gebiedsdeelen, ieder met eigenaardige behoeften, maar toch ten slotte met gelijk gerichte belangen. Want, als het den koloniën goed gaat, profiteert het moederland daarvan en omgekeerd. En wel liggen moederland en koloniën en deze laatste onderling wijd uiteen verspreid over den aardbol, maar toch niet meer zoozeer, dat nog thans in de eerste plaats op wat scheidt en niet op wat verbindt, zou moeten gelet worden. West en Oost zijn meer en meer bezig, elkaar te naderen; laat het sombere „never these twain shall meet", maar eens voor een oogenblik vergeten worden.

Dus: voortaan niet meer voor onze Amerikaansche gebiedsdeelen bestuursrechterlijke en andere ambtenaren, gerecruteerd uit Holland, alsof zij daar in de West iets heel bijzonders zouden te doen krijgen, heel anders, dan in de Oost; maar één corps koloniale ambtenaren gevormd, waarvan de leden het terrein hunner werkzaamheid zullen vinden, òf op het Oostelijk, òf op het Westelijk halfrond, naar mate dat noodig is. Bezwaren zijn daar vermoedelijk wel aan verbonden, aan welk stelsel kleven die niet? De Heer M. somt er enkele op, maar zijn die zoo gewichtig? En blijven die dat, als men Oost en West niet meer ziet als Oost-Indië, als tegenstelling tegen West-Indië, maar als moederland en koloniën? Is het niet veel belangrijker, dat ons land eenmaal een der eerste mogendheden, na ruim drie eeuwen een fout herstelt, waarvan steeds de West de dupe geweest is? De O. I. C., hoe machtig ook, had in den aanvang alleen maar voor oogen voor de Molukken, en er was een Coen voor noodig, om haar er met kracht op te wijzen, dat er in Indië wat groots verricht kon worden. En met de West liet zij zich liever niet in, wees voorstellen tot vereeniging der beide Compagniën beslist af, met het gevolg, dat daar geopereerd werd door de W. I. C., die, na reeds eenmaal gefailleerd te zijn, ter nauwernood het hoofd boven water kon houden, door de Geoctrooieerde Societeit van Suriname, die van Berbice en door allerlei particulieren. Versnippering van krachten en onderlinge tegenwerking, die het opbouwen van een groot koloniaal rijk van den aanvang af beletten!

Dat was zoo in de 17e eeuw, de eeuw, groot in vele, maar toch weer klein in enkele andere opzichten. Maar thans zijn wij drie eeuwen verder. En nu wijst de Ondernemersraad den weg aan, die leiden kan tot opheffing van de West, voorloopig nog alleen van Suriname, dat het 't meest noodig heeft. Niet, door de tegenstelling Oost en West op den voorgrond te stellen, — een tegenstelling, die trouwens nooit geografisch, maar wel psychisch bedoeld is, — maar, door de aandacht erop te doen vallen, dat Nederland een reuzengebied bezit, zij het dan, dat gedeeltelijk op het Westelijk, gedeeltelijk op het Oostelijk halfrond ligt. Nederland worde, ook in dat opzicht, 20ste eeuwsch Grooter Nederland. Het blijve niet, wat het tot deze eeuw geweest is, *groot* in vele opzichten, maar *klein* in het koloniaal beheer ten opzichte van de West. Het beperke niet zijn aandacht en energie tot de Oost, maar herinnere zich tijdig, dat aan de overzijde van den Atlantischen Oceaan een deel van onze koloniale, onze nationale eer op het spel staat.

Die te behouden, daartoe werke ieder, die in de koloniën belang stelt, mede, in de eerste plaats het geheele corps koloniale ambtenaren, van hoog tot laag. Zeker, de koloniale ambtenaar, evenals ieder, mag op zijn eigen belangen letten, mag voorkeur hebben voor deze of gene standplaats, maar boven particuliere belangen staan die van Groot-Nederland.

...gen van avondbezoek, in eere. Oudere dames toonden zich daarmede zelfs nog in het openbaar.

Ook aan de inrichting stelde men toen veel minder hooge eischen dan tegenwoordig. In bijna alle huizen zag men hetzelfde soort meubilair, afkomstig van de Magelangsche meubelmakers, met dien verstande, dat de meubels bij den eene licht, bij den ander donker gecireerd waren en de ornamenten soms wel kleine verschillen vertoonden. Om de binnengalerij te versieren kocht ik op vendutie een piano voor .... ƒ 26.50, maar daar mocht niet op worden gespeeld, als mijn contubernaal thuis was. Toen ik zelf vendutie hield, bracht het meubel maar ƒ 6.25 op.

Aan die gelijkvormigheid van de meubels was het voordeel verbonden, dat men minder kans had slechte venduties te maken. Nu komt het er op aan, of er liefhebbers zijn voor uw bepaalde soort meubilair; toen hing het er slechts van af, of er voldoende personen waren, die zich moesten inrichten. Dikwijls waren er echter bijzondere omstandigheden, die er toe leidden, dat de venduties werden opgejaagd, nu eens als, al dan niet oprecht gemeend, bewijs van sympathie, dan weer om een anderen makker, die in de knoei zat of een arme weduwe te helpen. Het eerste kwam vooral voor bij het vertrek van bestuursambtenaren, die zich daaraan niet anders konden onttrekken dan door geen lèlang te houden en hunne meubels mede te nemen naar hun nieuwe standplaats, in den regel een vrij kostbare geschiedenis, zoodat dit middel dan ook hoogst zelden werd toegepast.

In Magelang moest eens een vendutie van een officier, die zwaar in de schuld zat, worden opgejaagd om te voorkomen, dat de borgen een koopje zouden snappen. Bij die gelegenheid werd een afschuwelijk leelijk Duitsch tafelkleed met een dikke, grove Germania er op geveild. De kolonel bleef er aan hangen en liet het weer verkoopen. Wederom bood hij „sapoeloeh" [1]). Een tweede luitenant, die „limabelas" [2]) wilde zeggen, versprak zich, zonder het zelf te bemerken en zei: „lima poeloeh" [3]). Hij begreep dan ook niets van de ijzige stilte, die daarop volgde, evenmin waarom de kolonel plotseling met een boos gezicht wegliep. Eerst toen hij iemand tegen een nieuw aangekomene hoorde zeggen: „Nu, het gaat goed, er worden al tafelkleeden voor vijftig gulden gekocht", begreep hij het en zei hij: „Wat, heb ik lima poeloeh gezegd?" Enfin, 't kon toen nog lijden, wie was er in de Oost rijker dan een ongetrouwd tweede luitenant?

Van oudere officieren hoorden wij wel het verhaal, hoe zij vroeger vendutie hielden om tijdelijk verlichting te krijgen van al te hard brommende beren. De opbrengst kreeg men namelijk contant in handen, de kooper behoefde pas over drie maanden te betalen. Met de schade, daarbij geleden door diverse kortingen bij verkoop en koop hielden zij geen rekening. Zoo was er destijds een

1) Tien.
2) Vijftien.
3) Vijftig.

land, het moederland en zijne overzeesche gebiedsdeelen. En die schrijven voor, dat er niet in de eerste plaats mede rekening gehouden wordt, of iemand liever in Batavia geplaatst wordt, dan ergens in Nieuw-Guinea, of op Curaçao of in Nickerie, maar wel, of er inderdaad wat groots verricht wordt. De tijd daarvoor schijnt aangebroken; Nederland kan wat groots doen, niet door Oost en West als tegenstellingen te blijven opvatten, maar door het geheele koloniale gebied te zijn als een eenheid met één corps ambtenaren, beschikbaar voor den dienst in Azië of Amerika, doordrongen van het gewicht van beide voor de eer van het moederland.

7 Mei 1927. C. K. KESLER.

Het vaandel van het 3de Bataljon is niet in handen van den vijand geweest

door

G. NYPELS.

—o—

I.

Den 24en Maart is te Poerworedjo een zeer bijzonder jubileum gevierd. Het was de vijftigjarige herdenking van den dag waarop bij besluit van Koning Willem III aan het vaandel van het Derde Bataljon van het N.-I. leger het kruis der Militaire Willemsorde werd verleend.

Is dat een zoo bijzondere onderscheiding?

Art. 18 der Statuten van de M. W. O. luidt: „Indien een korps bijzonder heeft uitgemunt, zal hetzelve, bij een bijzonder besluit de eer kunnen genieten, dat deszelfs vaandel of standaard met het teeken der M. W. O. versierd wordt."

Het Indische leger heeft in de vorige eeuw onafgebroken een of meer zijner onderdeelen te velde gehad, soms moest op drie à vier punten in den Archipel te gelijk gestreden worden. En in dien strijd van een gansche eeuw heeft men aan art. 18 slechts tweemaal toepassing willen geven. Eenmaal bij K.B. van 11 Dec. 1849 No. 44 om het 7de Bataljon te eeren wegens zijn aandeel in de vermeestering van de stelling van Djagaraga op Bali. De tweede keer bij K.B. van 24 Maart 1877 No. 2 om de verdiensten van het 3de Bataljon te erkennen voor zijn aandeel in den strijd in Atjeh bij een reeks van krijgsverrichtingen in de jaren 1873 t/m. 1876. Wel zeer spaarzaam is men dus geweest met deze korpsonderscheiding! En wel bestond er aanleiding om dit in herinnering te brengen en om in plechtig feest te gedenken wat het leger voor Nederland en voor Indië heeft gewrocht en welk aandeel daarbij het Derde — het leeuwenbataljon gehad heeft.

De staf van het Derde ligt te Poerworedjo, daar is ook het gedecoreerde vaandel, daar moest dus het middenpunt van de feestelijke herdenking zijn.

Poerworedjo was in feestdos, veel werk was hiervan gemaakt. De dag is er een geweest van groote militaire feestuiting: reveille, met rondgang van muziekkorpsen, parade, met militaire en civiele autoriteiten, ook van elders overgekomen, o.w. de Divisiecommandant generaal Sachse en generaal Gramberg als vertegenwoordiger van den Legercommandant. Deze hield een rede, evenals majoor Ilgen, commandant van het Derde. Een deputatie van Ambonneesche militairen bood een zilveren lauwerkrans aan. Na afloop hield het vaandel receptie, waarbij het huldebetuigingen in menigen vorm ontving, en waar o.m. de resident van der Jagt, de assistent-resident Karsten het woord voerden. Dan den geheelen dag vroolijk vieren in velerlei trant, voor ieder een feest naar zijn aard.

Zou 't mij, als oud-gediende van dat bataljon, een vreugde kunnen zijn over dit eerbetoon aan het gedecoreerde vaandel ook een woord mee te spreken, toch is 't niet daarom dat ik mij genoopt voel aan hetgeen over het feest en de aanleiding ervan zoo goed en zoo warm geschreven is in de Indische pers nog iets toe te voegen. Maar er is tusschen al het mooie door ook één wanklank aangeslagen, zij 't zonder *opzettelijke* bedoeling, die aan de eer van het vaandel tekort doet, en die wanklank zou, als daar niet tegen op gekomen wordt, als niet-weerlegd in de geschiedenis kunnen overgaan. Om dit te verhoeden, voel ik mij tot schrijven geroepen, zonder af te wachten of ook van elders een terechtwijzing zal komen.

Tot de reeks verrichtingen, die het Derde Bataljon in aanmerking heeft doen komen voor zijn buitengewone onderscheiding, behoort ook zijn aandeel in den strijd om Lemboe op 25 December 1873. Het verloop wordt in het werk van den leider van de tweede Atjeh-expeditie, waarin het wapenfeit viel, luitenant-generaal J. van Swieten, aldus kort weergegeven (overeenkomstig het Koloniale Verslag over 1873):

„De kolonel Wiggers van Kerchem werd weldra door een kogelwond buiten gevecht gesteld, waarna de chef van den staf der brigade, de kapitein G. E. van Daalen, de leiding van het gevecht op zich nam, totdat de brigade-kommandant door den generaal-majoor Verspyck vervangen was, die den aanval even krachtig voortzette. Het 3e bataljon bereikte het eerst het Noordelijke uiteinde der vijandelijke linie, doch werd hier, onder het moorddadig vuur des vijands, door steeds dichter versperringen tot staan gebracht. Het was een hachelijk oogenblik. Telkens zag men een der onzen vallen en doornen en versperringen maakten voortgang bijna onmogelijk. De vaandeldrager ... Bredow wist zich echter door de versperringen heen te worstelen, en toen deze, gevolgd door den sergeant-majoor Bach, sergeant Latoemaina, fuselier Patinama, trots het vijandelijke vuur de borstwering beklom, en het vaandel in de vijandelijke sterkte ...

---

stelletje, dat er met zijn drieën één paard op na hield, dat telkens door één van hen, om beurten werd ver- en door een ander gekocht.

In dien tijd was bijna ieder ongetrouwd luitenant een paard rijk, meest Sandelhoutsche of Batakkers. Eerst een jaar of vijf na mijn eerste aankomst te Magelang zou daar het eerste Australische officiersrijpaard verschijnen en dat bleef daar nog lang het eenige. Had zoo'n ruiter op een inlandsch paardje lange beenen, dan kwamen deze bijna tot op den grond, in welk geval hij al gauw gehoond werd vanwege „het paard met zes beenen".

Natuurlijk kocht ik dus ook kort na mijn aankomst ter plaatse een paard. Om zoo te zien, was het een mooi dier, maar het was al een beetje oud en wat gevoelig in den rug, zoodat het niet duur was, slechts *f* 150, met volledig harnachement. Bij den proefrit was het heel kalm, maar bij den eersten rit, nadat het mijn eigendom was geworden, begon het onmiddellijk de beenen in de lucht te gooien, zoodra het een ruiter in het zadel voelde. Het trapte daarbij een bloempot van mijn buurman stuk en ging er vervolgens met me vandoor, den grooten weg langs, dwars over de aloon-aloon, door de Moordenaarslaan, langs den Tidar, door de Chineesche kamp en zoo naar huis terug, legde dus, wat men in Magelang in de wandeling „den kleinen toer" noemde, aan één stuk in ren af. Onderweg had nog een collega de vriendelijkheid om me te vragen, of ik er voor mijn plezier op zat en of ik het erg warm had.

De tweede maal stond het dier zoo rustig voor de deur, dat ik mijn aanvankelijk voornemen om naar de manege op te stappen, liet varen, maar die rust was slechts de stilte, die aan den storm voorafging, want wederom ging er een bloempot van mijn buurman aan, ditmaal met een mooie plant er in, en wederom ging Piet met me in zeer snellen gang den kleinen toer langs en kwamen wij beiden zeer verhit thuis. Eene poging om, na me te hebben gemandied en verkleed, mijne verontschuldigingen aan mijne buurvrouw aan te bieden, had geen succes; daarvoor was zij te boos.

Dit was mijn laatste rit op dat paard. Den volgenden dag bleek het volslagen kreupel te zijn, welke kreupelheid door den hoogen leeftijd van het dier niet meer genas. Na verschillende vergeefsche pogingen om het te doen genezen, zond ik het ten slotte naar Temanggoeng, waar het bij een inlandsch hoofd genadebrood at, waarbij het hoofd meer voordeel had van den mest dan het paard hem aan voeding en onderhoud kostte.

Gelukkig kreeg ik kort daarna de beschikking over een beter rijdier, waarvan ik gedurende mijn verdere verblijf te Magelang veel genot heb beleefd. Later in verschillende perioden, te zamen een tien à twaalf jaar, was ik herhaaldelijk in het bezit van een dienstrijpaard, hetgeen door mij steeds als een voorrecht werd beschouwd, een flinke lichaamsbeweging, een waar genot, vooral als het mij gelukte was een nieuwen rit te ontdekken, een nieuwe doorgang over een of ander terrein, eene nieuwe verbinding tusschen twee paden. Vele ochtenden was als nauwelijks of nog niet eens het daglicht ...

...tte, was dit gezicht genoeg om de wakkere ...pen alle hindernissen te doen overwinnen. ...oemaina en Patinama waren Ambonneezen. De ...ste sneuvelde bij dit wapenfeit en de eerste ...rd ernstig gewond". *)

Hiermede was de strijd echter niet volstreden, ...st in den namiddag kon de vermeestering der ...sitie voltooid worden. De vijand liet er 54 dooden ...hter, aan onze zijde waren luitenant J. A. L. ...hoenmaeckers en 5 man gesneuveld, kolonel ...ggers van Kerchem, de 1e luitenants von Mas..., Eichholtz, Schwerys, van den Blijk en ...sen, den officier van gezondheid Hardenbergh ...71 anderen waren gewond.

Dat is één der episodes uit de reeks der daden ...het 3de Bataljon. Deze episode is nu bij de ...rige herdenking van de toekenning van het ... in 1877, natuurlijk ook in herinnering ge...t. *De Locomotief* (Semarang) was zoo ge...g een oudgediende te kunnen interviewen, een ...nog maar heel weinig overlevenden, die toen ...tjeh hebben meegevochten, de oud-sergeant ...sen.

Het aardige verhaal, dat deze Groninger uit zijn ...nering opdiepte, werd bij de reeds ten afscheid ...kte hand, op deze wijze besloten (*De Locomo...* 24 Mrt.):

Toen ineens:

„Weet U, dat het vaandel van het 3de nog ...n handen van den vijand is geweest?

„Ach, neen toch? Vertelt U eens hoe dat kwam.

„'t Was bij Lemboe. De adjudant-onderofficier ...ndeldrager, de Blécourt heette hij, werd met ...de geheele vaandelwacht neergeschoten en ...erden vijanden drongen met den klewang op ...namen het vaandel. Oho, dat heeft niet lang ...rd! Onze Ambonneezen hadden het binnen ...le minuten terug: hoe, dat kan ik U niet be...ven. 't Was vreeselijk".

...t verhaal kan op niets anders doelen dan op ...oeven vermelde gebeurtenis van 25 December ... 't Is zooals het in het interview weergegeven ..., in alle opzichten onjuist.

Sergeant Fransen is geen ooggetuige geweest ...het gevecht bij Lemboe op 25 December 1873, ...volgens zijn eigen verklaring viel 't eerste ...e gevecht dat hij meemaakte in 't begin van ...ari 1874. Hij kan destijds verhalen uit tweede ...rde hand opgevangen hebben, waarin de ...lijke omstandigheden door het vaandel van het ...oorstaan, uitgezet zijn geworden tot het ver..., dat zich in zijn geheugen heeft vastgezet. ...r dit mag van onvaste legende niet tot vaste ...iedenis worden. De waarheid is in deze pittig ...eg om geen toevoeging te behoeven, zij is te ... om verminkt te mogen worden. Sergeant ...sen was te goeder trouw in zijn geloof, maar ...neemt niet weg dat zijn geloof de waarheid niet is. De vaandeldrager heette von Bredow, niet de Blécourt, een vergeeflijke naamsverwarring, maar die toch een waarschuwing tot omzichtigheid voorhoudt. Hij is niet neergeschoten, hij liep wat schrammen op, maar werd zelfs niet gewond. Niet bijna de geheele vaandelwacht werd neergeschoten, Patimana en Latoemaina zijn er gevallen, de anderen, die om het vaandel stonden zijn toen niet buiten gevecht gesteld.

Het gaat hier niet om mogelijke kleine vergissingen of geheugen-afwijkingen, maar in deze voorstelling ligt de uitspraak over het onmogelijke opgesloten van de bewering dat het vaandel in 's vijands handen is geweest.

Ware von Bredow gesneuveld, ware de vaandelwacht zoo goed als geheel neergelegd, gevallen in een strijd tegen honderden, dan ware 't geen oneer dat het vaandel door den overmachtigen vijand vermeesterd ware geweest. Maar nu hij, die uitverkoren was om het vaandel te dragen, ongedeerd is gebleven en zij, die met hem om dat vaandel stonden, op twee na, ook strijdvaardig zijn gebleven, nu zou 't een smet zijn op hen en daarmede op het vaandel, als dit toch in handen van de Atjehers had kunnen komen.

Er is over het gevecht op 25 December en over den den volgenden dag voortgezetten strijd veel geschreven, ook in critischen zin, uit het geschrevene is de loop van het gevecht goed in beeld te brengen, ik zal straks dat verloop in bijzonderheden weergeven, maar nu dient eerst nog het volgende vermeld te worden, omdat dit al buiten kijf en boven elken twijfel stelt, dat von Bredow zijn vaandel niet losgelaten heeft.

Bijna even zeldzaam als de toekenning van de M.W.O. aan een korpsvaandel is de behandeling van een voordracht tot benoeming van een militair tot ridder der M.W.O. *per telegraaf.* De gewone gang van zaken was, dat de directe chef van iemand, die zich bijzonder onderscheiden had, daarover rapport uitbracht aan de hoogere autoriteiten. Zoo volgde de voordracht alle sporten der hiërarchieke ladder tot den Gouverneur-Generaal toe. Daarna ging zij naar Nederland, waar zij door bemiddeling van den Minister van Koloniën den Koning b[illegible]kte. De mededeeling ging dan weer langs den administratieven weg naar Indië terug, waar de betrokkene intusschen uit de officieele berichten in de dagbladen de goede tijding al gelezen kon hebben. Wanneer tusschen het volbrachte feit en het K. B., in dien tijd, niet meer dan zes maanden verloopen waren, moest de nieuwe ridder zich al heel gelukkig prijzen.

Een heel enkelen keer, heeft de leider van een expeditie een daad van zoodanige beteekenis geacht, dat de gewone gang van zaken geen bevrediging gaf aan de behoefte van zijn krijgsmanshart om het heldhaftige gedrag spoedig te eeren en den held spoedig te beloonen. Zoo'n geval heeft zich hier voor de vaandel-episode bij Lemboe voor-

*) De waarheid over onze vestiging in Atjeh, door Generaal J. v. Swieten, blz. 150.

...broken, klonk het in mijn binnenste:

„...h auf, Kameraden, auf's Pferd, auf das Pferd,
...s Feld, in die Freiheit gezogen,
...Feld, da ist der Reiter wert,
...wird das Herz noch gewogen."

...Vroege ochtenduren zijn de heerlijkste in ..., vooral in de bergstreken, als men kan genie...n een helder uitzicht op de vlakte.

...was niet zonder weemoed, dat ik bij het ein... van mijn carrière afstand deed van mijn ...e paard. Dat oogenblik was bijna even moei...s dat andere, toen voor het laatst de troepen ...mijn regiment langs mij heen marcheerden en ...r het laatst en voor goed mijn sabel opstak ...or het laatst een commando had gevoerd.

...rvoren werd gewag gemaakt van de revolververeeniging „de Kampioen". Deze is helaas ...ter ziele. Het vereenigingsgebouwtje met bij...renden tuin en schietbanen stond aan het ...van den weg langs het achterkampement. Nu ...ar ter plaatse een kapiteinswoning verrezen, ...r bewoners genieten van een ruim uitzicht ...dien weg. De genie-officier, die zonder iemand ...arschuwen het huisje van de Kampioen liet ...ken, had òf weinig gevoel voor traditie òf wei...egrip van de militaire herinneringen, aan die ...oewanden verbonden, want dat zijn er vele.

...o was er eens een tijdelijk officier van gezond..., een Duitscher, die lang in de Kampioen was ...n plakken en voor het naar huis gaan wat ...en wilde plukken als zoenoffer voor zijn ...w. „Och, neem dan niet die leelijke, verwilderde bloemen uit dezen tuin, ga met mij, ik heb thuis veel mooiere" zei een ander. Zoo gezegd, zoo gedaan. De dokter ging mede en wachtte in de voorgalerij met zijn beneveld hoofd op de bloemen. Toen deze kwamen, ontsnapte hem een kreet van verrukking. „Ach, hätte ich das nur gewuszt, so hätte ich wohl bis vier Uhr können sitzen bleiben". riep hij uit. Zulke typen had men toen.

Toen in het voorjaar van 1897 de decoraties bekend werden, die naar aanleiding van de krijgsverrichtingen 1896 waren verleend, besloten de officieren de in Magelang aanwezige gedecoreerden in de Kampioen te huldigen. Daaronder waren twee officieren, alsmede een Amboineesch sergeant, die de Militaire Willemsorde en een Europeesch sergeant, die het kroontje had gekregen. Nadat er al verschillende woorden waren gesproken, vroeg e.g.n. het woord en hield een rede, die zelfs voor die van een Amboinees — en dat zegt wat — bijzonder lang en woordenrijk was. „Dalam perang di negeri Lombok saja poenja compagniescommandant, kapitein .... soedah mati, saja poenja peletonscommandant, littenan .... soedah mati, begimana, saja sendiri, sersan M. sadja hidoep. Dalam boekoe reglemen ada tertoelis, kalaw pasang baik baik sadja tida oesah takoet moesoeh" [1]) en zoo ging het maar door.

[1]) In den oorlog op Lombok was mijn compagniescommandant, kapitein ...... al gesneuveld, mijn peletonscommandant, luitenant ...... was al gesneuveld, maar ik, sergeant M., was alleen nog in leven. In de reglementen staat geschreven, als je maar goed schiet, behoef je niet bang te zijn voor den vijand.

(Wordt vervolgd.)

BRIEVEN en stukken, de afdeeling Advertenties betreffende, uitsluitend te adresseeren: Administratie Koloniaal Weekblad Nobelstraat 20, Den Haag. Dus NIET enkel Drukkerij Ten Hagen.

gedaan. Generaal van Swieten, de typische figuur van den bevelhebber, die heel veel eischte van allen, maar die ook allen wenschte te geven wat hun naar verdiensten toekwam, Generaal van Swieten, de commandant van de 2de Atjeh-expeditie voelde zich gedrongen voor den vaandeldrager von Bredow, sergeant-majoor Bach en sergeant Latoemaina, *bij telegrafische voordracht*, de Militaire Willemsorde aan te vragen, met het gevolg dat het K.B. van hun benoeming tot ridder 4e klasse in die orde reeds den 24 Januari 1874 geteekend was (de gesneuvelde Patinama werd ingeschreven in de registers der orde). Zooiets ware zelfs niet denkbaar als deze mannen het vaandel in handen van den vijand hadden laten overgaan, zonder zelf buiten gevecht gesteld te zijn.

Van Bredow, Bach, Latoemaina Uw soldateneer moet evenals die van het toevertrouwde vaandel van het 3de Bataljon ongerept aan het nageslacht overgegeven worden!

Dit staat vast, zelfs al mocht het verhaal van het gebeurde op 25 December 1873 niet meer in bijzonderheden te reconstrueeren zijn geweest, maar de gegevens zijn beschikbaar om dit wel te doen, zooals ik die in het volgende zal weergeven.

(Slot volgt).

Nederlandsch-Indische Kunst te Parijs.

—o—

De „Tentoonstelling van Decoratieve Kunst in Nederlandsch-Indië" (Java, Bali, Sumatra, Borneo, enz.), die deze maand in het *Musée des Arts Décoratifs (Pavillon de Marsan, Louvre)* gehouden wordt, werd hedenmiddag in tegenwoordigheid van een zeer talrijk, uitsluitend uit genoodigden bestaand publiek geopend. Daaronder werden opgemerkt onze gezant, Jhr. Loudon en de heeren A. E. Labouchère, president van de „Nederlandsche Vereeniging"; O. Pierson, president van „France-Hollande"; Louis Marin, president en W. J. F. de Ryck van der Gracht, secretaris van „France-Java", ook, zoo ik mij niet vergis, de heer Dr. H. K. Westendorp, president van de Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst te Amsterdam, allen leden van het *Comité de Patronage* der tentoonstelling.

Het geheel vormt een prachtig complete verzameling van decoratieve kunstwerken onzer Oostersche kolonie, waarvan het aanzienlijkste aandeel (ik durf wel zeggen drie kwart van het geheel) tijdelijk werd afgestaan door den heer W. O. J. Nieuwenkamp, die helaas zelf niet op dezen dag van voldoening voor hem kon tegenwoordig zijn, doordat hij, na dagen lang zich met de voorbereiding te hebben bezig gehouden, niet langer op de vertraagde aankomst uit Holland zijner precieuse eigendommen kon wachten. Behalve deze belangrijke bijdrage, zijn hier inzendingen van belang van het „Rijks Ethnographisch Museum" te Leiden, het „Koloniaal Instituut" te Amsterdam, het „Musée Guimet", het „Musée d'Ethnographie du Trocadéro" en de Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst. Verder droegen nog een vijf-en-twintigtal collectioneurs individueel bij tot het welslagen dezer voor de kennis onzer Oostersche kolonie zoo belangrijke manifestatie. Bovendien stonden eenige moderne artisten, die in Nederlandsch-Indië gewerkt hebben, enkele hunner beste werken (schilderijen en teekeningen) ter opluistering af. Van dezen trokken bijzonder de aandacht werken van M. A. J. Bauer, van Mlle Gabrielle Ferrand, van Izaak Israels en van W. O. J. Nieuwenkamp.

De groote menigte belangstellenden, die zich op dezen openingsdag voor de tentoongestelde kunstwerken verdrong, maakte het mij onmogelijk dezen met de noodige aandacht van nabij te bezien. Ik moest dit dus tot later uitstellen en hoop over eenige dagen, na een tweede bezoek, meer over deze tentoonstelling te kunnen meedeelen.

Parijs, 9 Mei 1927. C. Sn.

Van Week tot Week.

Maandag 2 tot Zondag 8 Mei.

Indisch Openlucht-feest. Het comité tot voorbereiding van het Indische Openluchtfeest, dat men zich voorstelt te houden op het landgoed „Arendsdorp" aan den Wassenaarschen weg, voor dit feest welwillend afgestaan door freule M. A. O. C. van Bylandt, van Woensdag 2[illegible] Juni tot en met Zondag 26 Juni a.s., heeft dezer dagen aan de pers zijn plannen uiteengezet.

Het doel van het Indische openluchtfeest is belangstelling in Nederland te wekken voor Nederlandsch Oost-Indië, zijn voortbrengselen, huisnijverheid en kunst (tooneel, gamelan, krontjong, enz.). De baten, welke dit feest zal opleveren, komen ten goede aan de vereeniging Nationale Dierenzorg, een stichting van jonkvrouw E. M. S. des Tombe.

De Voorzitter onzer vereeniging, de heer R. Zuijderhoff, neemt zitting in het Eere-comité; de Secretaris, de heer F. H. A. van der Brugh, behoort tot de leden van het comité van uitvoering.

De Indische tentoonstelling te Arnhem. Z. K. H. Prins Hendrik heeft het beschermheerschap aanvaard van het Eere-comité, dat is gevormd ter gelegenheid van de in 1928 door de afd. Arnhem onzer Vereeniging te houden tentoonstelling op koloniaal gebied.

Een historische gebeurtenis. De Minister van Koloniën, Dr. J. C. Koningsberger, zal a.s. Zaterdag 14 dezer een bezoek brengen aan de Philipsfabrieken te Eindhoven en bij die gelegenheid voor de microphoon Oost- en West-Indië toespreken, een historische gebeurtenis, welke mede een bewijs zal zijn van het practische nut eener radiotelegrafische verbinding met onze koloniën.

Resident Dingemans. Batavia, 2 Mei. (Aneta)[1]. Op verzoek is met ingang van 21 Maart eervol uit 's lands dienst ontslagen de heer L. F. Dingemans, resident van Djokjakarta, onder dankbetuiging voor de bewezen diensten.

De eerste Mei-viering te Batavia. Aneta seinde d.d. Batavia, 2 Mei: De vergadering der I(ndische) S(ociaal) D(emocratische) P(artij) ter viering van den 1 Mei-dag is gehouden onder voorzitterschap van Dr. Hartog. De heer D. van der Zee, secretaris van de gemeente Batavia, hield een feestrede, waarin hij de hoop uitsprak, dat de Indonesische bevolking 1 Mei als een nationalen dag zal gaan beschouwen.

Residentsbenoemingen. Batavia, 2 Mei. (Aneta). Benoemd zijn: tot resident van Soerakarta de heer M. B. van der Jagt, thans resident van Kedoe; tot resident van Kediri de heer M. B. Doornik, thans resident in de afdeeling Krawang.

Onderscheidingen. Bij Kon. Besluit zijn benoemd tot ridder in de orde van den Ned. Leeuw A. H. Treu, kolonel der inf. van het N.-I. leger; tot officier in de orde van Oranje-Nassau N. Mc Neill, oudste vennoot der firma Fraser Eaton & Co. te Soerabaja en de gep. kolonel der genie van het O.-I. leger H. W. O. de Bruyn; tot ridder in de orde van den Nederl. Leeuw generaal-majoor der inf. N.-I. leger F. J. Sachse; is begiftigd met de eeresabel de majoor van het O.-I leger H. Behrens.

P. A. Prange †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 53 jaar, overleden de heer P. A. Prange, gezagvoerder bij de Stoomvaart-Maatschappij Nederland.

Uitbreiding der politie. Batavia, 3 Mei (Aneta). Op de ontwerp-begrooting voor 1928 komt f 3.000.000 voor ten behoeve van de verbetering en uitbreiding van de politie.

Met pensioen. De kolonel van den geneeskundigen dienst bij het O.-L. leger A. L. Schenk zal [illegible] dezer den dienst met pensioen verlaten. Wegens volbrachten diensttijd heeft de luitenant-kolonel der genie van het O.-I. leger W. N. A. van Es tegen 18 Augustus a.s. pensioen aangevraagd.

Univers. examens. Leiden. Doctoraal examen Indisch recht Mr. D. Duursma, Mr. J. Barendrecht en de hr. W. H. Coert.

---

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Crt.".

rval op Atjeh. Het Haagsche Aneta-kantoor meldt: Blijkens hier te lande ingekomen officieel bericht heeft op 3 Mei des voormiddags te halfvier een overval plaats gehad van 't wachtbivak in de Mengamat-vallei, landschap Kloët, Atjeh. Overvallen werd een brigade marechaussée onder commando van den 1sten luitenant F. Harting.

Lichtgewond werden vier inlandsche mindere militairen. Zwaargewond werden vier inlandsche militairen. Zes aanvallers werden neergelegd. Er gingen geen wapens verloren.

Naar Aneta nader verneemt, is bij den overval van het bivak in het Kloetsche, luitenant Harting licht gewond. *(Vaderl.).*

mmitteerde voor Ind. zaken. Bij Kon. Besluit is benoemd tot Gecommitteerde voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën Th. van Voorthuysen, administrateur bij genoemd Departement.

en land- en volkenkunde v. N.-I. De Minister van Koloniën maakt bekend, dat op nader te bepalen data in de maand Juni gelegenheid zal bestaan tot het afleggen van de examens ter verkrijging van de akten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar en van lager onderwijs in Nederlandsch-Indië in de land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië en in de inheemsche talen van den Oost-Indischen Archipel.

Zij, die aan deze examens wenschen deel te nemen, gelieven daarvan vóór 17 Mei schriftelijk kennis te geven aan:

a. prof. dr. G. A. J. Hazeu, hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden, voor wat betreft de examens voor de middelbare akten;

b. het departement van koloniën 9e afdeeling (onder-afdeeling AB.), voor wat aangaat de examens voor de lagere akten.

aan wijlen generaal Van Heutsz. Batavia, 4 Mei (Aneta). Het detachement, dat de plechtige bijzetting van het stoffelijk overschot van generaal Van Heutsz zal bijwonen, heeft zich ingescheept op het motorschip P. C. Hooft van de Mij. Nederland. Er was groote belangstelling van het publiek. Het detachement werd ten afscheid toegesproken door den generaal-majoor W. Lasonder, commandant van de eerste divisie.

che woontoestanden. Den 4en dezer heeft de heer J. J. G. E. Rückert, hoofdingenieur van Semarang, lid van den Volksraad, voor het Ned. Instituut voor Volkshuisvesting te Amsterdam een voordracht (met lichtbeelden) gehouden over Indische woontoestanden. (Kort verslag in *N. R. Ct.* 5 Mei, Ochtendbl. A).

-Indonesische Verbond. In de laatste algemeene vergadering van het Nederlandsch-Indonesisch Verbond van Jongerenorganisaties is in de plaats van mr. A. van Doeve, die naar Indië is vertrokken, de heer Ton Eng Tie als hoofdbestuurslid gekozen.

Het hoofdbestuur wordt thans gevormd door 2 Nederlanders, 2 Javanen, 1 Ambonees, 1 Indo-Europeaan en 1 Chinees.

Bij acclamatie werd tot de uitgifte van een Verbondsorgaan besloten. Het eerste nummer zal in het begin van September verschijnen.

aat-landmeter in N.-I. Voor enkele jongelieden bestaat gelegenheid om vanwege het Ministerie van Koloniën in opleiding te worden genomen als candidaat-landmeter voor het Kadaster in Nederl.-Indië.

Nadere inlichtingen bevat de Nederlandsche Staatscourant van 4 Mei 1927 no. 86.

burgerwacht. Batavia, 6 Mei (Aneta). Het Comité voor de Burgerwacht legde zijn taak neer, omdat het van den Gouverneur-Generaal moreelen noch materieelen steun te verwachten had.

maker ter dood veroordeeld. Tjimahi, 6 Mei (Aneta). De krijgsraad alhier veroordeelde den Menadoneeschen korporaal-schildwacht van het hospitaal te Weltevreden, Sumanpow, die den 29 November 1926 den sergeant-wachtcommandant Klay, den korporaal Sunneke en vervolgens den politieopziener Dijkstra doodschoot, tot de doodstraf met den kogel.

Interneering naar Nieuw-Guinea. Batavia, 5 Mei (Aneta). Een 20-tal geïnterneerden zullen eerstdaags uit Batavia naar Digoel worden opgezonden.

Een extremistische actie van Chineezen. Aneta-telegrammen van 5 en 6 dezer maken melding van een vijandig optreden van een groot aantal Chineezen te Sanga Sanga bij Samarinda (Borneo) naar aanleiding van een huiszoeking bij eenigen hunner. Er moest van vuurwapens gebruik worden gemaakt, met gevolg dat twaalf Chineezen werden gedood en verschillenden gewond. Bij het wederzijdsch vuurgevecht werden twee politieagenten gewond, van wie één inmiddels is overleden. Militaire hulp is naar Sanga Sanga vertrokken. De bij de huiszoeking in beslag genomen stukken wijzen op een extremistische actie van de Kuo Min Tang (nationalistische partij in China).

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Nog eens „Boeddhakind".

Waar *Henri Borel* in zijn „Dramatische Kroniek" in het Zondagochtendblad van *Het Vaderland,* Mevr. *Marie van Zeggelen's* „Boeddhakind" behandelt, rekenen wij 't ons ten plicht er nog eens op terug te komen, te meer daar wij 't in verschillende opzichten niet met den geachten schrijver eens kunnen zijn en ook op een paar vergissingen bij zijn betoog moeten wijzen.

H. B., die niet gauw tevreden is over oorspronkelijke Nederlandsche tooneelstukken, begint met op te merken, dat ook dit — Indisch *spel* (niet drama) heeft de schrijfster het zelve typisch genoemd —, „alweder is gebleken niet bijzonder veel om het dramatische lijf te hebben", terwijl hij toch verderop zegt:

> „Mevrouw Van Zeggelen heeft blijkbaar in haar „Boeddhakind" het conflict willen ten tooneele brengen van een door Hollandsche opvoeding naar het Westen georiënteerde Javaansche, adellijke, jonge vrouw (men denke hier bv. aan zoo iemand als wijlen Raden Adjeng Kartini) en haar Javaansche, conservatieve omgeving. Inderdaad ligt hier de tragiek als 't ware voor 't grijpen, men behoeft het boek „Door Duisternis tot Licht" van R. A. Kartini maar te lezen om het tragische van zulk een vrouwenleven aan te voelen. Er ligt reeds iets tragisch in het, in het 2e bedrijf van „Boeddhakind" naar voren gebracht feit, dat een door Westersche opvoeding en ontwikkeling individueel voelend jong meisje uitgehuwelijkt wordt aan iemand, dien zij nog nooit van haar leven gezien heeft."

De beoordeeling van de wijze, waarop dit gegeven behandeld is geworden, hangt natuurlijk van persoonlijke appreciatie af. Onzes inziens is de schrijfster er wonderwel in geslaagd deze tragiek naar voren te brengen, zoowel in het gesprek tusschen Tilly en Mira Inten, waarin de eerste, er den nadruk op leggend dat zij uit liefde zal trouwen, de andere onbewust diep verwondt, als in de zoo aandoenlijke scène tusschen den Regent en zijn dochter, als deze met een bloedend hart, omdat een huwelijk uit liefde voor haar niet is weggelegd, hem haar besluit mededeelt: de huwelijks-belofte, door hem gedaan, gestand te zullen doen, niet zoo zeer „om haar volk te redden", zooals H. B. er uit opmaakt, dan wel om haar geliefden vader gerust te stellen en te zuiveren van den zwaren blaam van het volk, dat zijn rampen wijt aan het niet nakomen dier gelofte. Wij zijn 't ook niet eens met H. B.: „dat er door taal noch teeken of ook maar de vaagste aanduiding blijkt, als zou er ook maar het minste van liefde zweven of trillen tusschen Mira Inten en den controleur". Integendeel doet de schrijfster in zoo menig gesprek op de fijnste wijze, geheel in overeenstemming met het zoo innerlijk beschaafde karakter dezer Javaansche vrouw, ons die groote liefde voelen, welke de betrokken personen zichzelf nog niet durven bekennen, o.a. al dadelijk in hetgeen de controleur zegt, als de dokter voorstelt Mira Inten als verpleegster der pestlijders mee te nemen, en van haar kant, als zij van den controleur hoort, dat de dienst hem naar de peststreek roept. Uit beider afscheidswoorden bij die gelegenheid voelt men dat zeer zeker.

Toen de schrijfster ons eenigen tijd vóór de opvoering haar stuk voorlas, maakten wij ook dadelijk de opmerking en stellig zijn alle Javanen 't

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

ACCOUNTANTS-BELASTINGZAKEN

W. v. Maanen & Tadema, Amsterdam/Rotterdam.
Acc.-kantoor Steneker en Siblesz, Prinsegracht 72, Den Haag.

APOTHEEK EN DROGIST

J. van Buuren, Kanaalweg 53, Den Haag.
Drogisterij „De Boer", Paulus Buysstraat 9, Scheveningen.
G. v. d. Gaag, Groenmarkt 27, Den Haag.
A. de Vries, Kerkstraat 98, Hilversum.

ARTSEN

Dr. F. H. G. van Loon, 2e Sweelinckstraat 166, Den Haag.

BAD- EN ZWEMINRICHTINGEN

Badinrichting „De Regentes", Weimarstraat 63, Den Haag.

BANKETBAKKERS

J. Krul, Noordeinde, Den Haag.
C. Sleyffers, Pr. Hendrikstraat 123, Den Haag.

BANKIERS EN BANKINSTELLINGEN

Alg. Haagsche Effectenhandel, Bezuidenhout, Den Haag.
De Bas & Co., Heerengracht, Den Haag.
Henny & Co., Anna Paulownastraat 62A, Den Haag.
Holl. Bank voor West-Indië, Amsterdam.
Nederlandsche Handel Mij., Amsterdam.
Taams & Keyser, Bankastraat 10, Den Haag.

BEGRAFENISONDERNEMINGEN

Begrafenisonderneming „Simplicitas", Denneweg, Den Haag.

BEHANGERIJEN EN STOFFEERDERIJEN

J. Bosman, Heerenstraat 35, Rijswijk.

BLOEMISTEN

J. M. Hermans, v. Tuylstraat 3, Voorburg.

BOEK- EN KUNSTHANDEL

D. Driessen, Haarlemmerstraat 105, Leiden.
C. de Wayer, Weimarstraat 57a, Den Haag.

BOEKBINDERIJEN

H. Molier, Houtmarkt 28, Den Haag.

BOEKDRUKKERIJEN

T. C. B. ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag.

BOUW- EN WONINGBUREAUX

Bouwbureau J. van Gemert, Valkenboschkade 277, Den Haag.
Bouwbureau C. Hoogendoorn, Ieplaan 201, Den Haag.
Woningbureau „Actief", Archimedesstraat 41, Den Haag.
Woningbureau W. Hoksbergen, Bezuidenhout 14, Den Haag.
Woningbureau „Meerdervoort", Laan van Meerdervoort 296, Den Haag.
Woningbureau Wöhrmann, Nieuwstraat 14, Baarn.

BRANDSTOFFEN

Firma Van Dijk, Nieuwe Haven 366, Den Haag.
J. van Vuuren, Denneweg 67A, Den Haag.

COMESTIBLES-DELICATESSEN

Joh. Toet, Aert v. d. Goesstraat 34, Den Haag.

DAMESKAPPERS

Au Paradis, Toussaintkade 2, Den Haag.
Kapsalon „Marcel", Caan van Necklaan 19, Rijswijk.
Maison Neustadt, Bezuidenhoutscheweg 3, Den Haag

DANSINSTITUTEN

Dansinstituut „Henri", Archimedesstraat 64, Den Haag.

DIVERSEN

Verkooplokaal Pot, Gr. Hertoginnelaan 103, Den Haag.
G. v. Willigen, Havenkade 4, Den Haag.

ELECTR. INSTALLATIES EN -ARTIKELEN

P. v. d. Berg, Bankastraat 41, Den Haag.
Van Eijck, 2e Sweelinckstraat 93, Den Haag.
W. G. Scheeres, Hooigracht 1C, Den Haag.
M. Vrolijk, Thomsonlaan 41, Den Haag.
Frans v. Wijk, Vlamingstraat 24, Den Haag.
J. Zuiderweg, Nicolaistraat 37, Den Haag.

EMBALLAGE EN EXPEDITIE

A. Rietveld, v. Bijlandstraat 27, Den Haag.

daarmee eens, dat het ondenkbaar is, dat een regentsdochter zoozeer tegen adat en conventie in zou kunnen handelen, als in het derde bedrijf voorgesteld wordt.

Maar is der schrijfster zulk een dichterlijke vrijheid niet geoorloofd? Natuurlijk niet bij wijze van „coup de théatre", maar, omdat zij meent, dat dit het noodlottig en noodzakelijk gevolg van het conflict moet zijn? En zou 't onder dergelijke omstandigheden b.v. over een halve eeuw even onmogelijk zijn?

De uitroep: „Frank! Frank!" wordt niet door Mira Inten, doch door Tilly gedaan, die troost zoekt bij haar vader, als 't tot haar doordringt, dat haar aanstaande door de pest is aangetast.

Ook in de weergave van het laatste bedrijf maakt H. B. een vergissing, waar hij schrijft:

„Even op het onwaarschijnlijke wijzen, dat Mira Inten den wèl herstellenden, maar toch nog zéér zwakken controleur den gevaarlijken schok zou bezorgen van haar plotseling verdwijnen, en hem onverzorgd achter laten (eerst den volgenden dag zou immers zijn verloofde Tilly weer komen), omdat een door een magang op haar batiklap gespeld papiertje gedreigd heeft, dat hij anders zou vermoord worden. Om er nog niet eens van te spreken hoe zij nu toch heel goed weet, dat hij Tilly niet meer liefhad, maar háár, en dus diep ongelukkig zou zijn. Een vrouw als Mira Inten, die haar geheele familie trotseert door een schandaal-scène op het huwelijksfeest, loopt waarschijnlijk niet zóó maar voor een anoniem papiertje weg, vooral niet als zij zoo Westersch is opgevoed."

Tilly zou niet den volgenden dag komen, maar was er reeds, en werd alleen door den dokter, om Mira Inten's wille, even weggevoerd. Deze wist dus, dat de zieke niet onverzorgd zou achterblijven. En zijn er niet zelfs ontwikkelde Europeanen, die vast zouden gelooven, dat een dergelijke anonieme bedreiging, b.v. door vergiftiging, wis en zeker ten uitvoer gebracht zou worden?

Voor iemand van Mira Inten's karakter is dat plotselinge trotseeren van de conventies harer geheele familie, geen bravour of „schandaal-sène", doch een bittere noodzakelijkheid, evenals haar zoo aandoenlijk, stil heengaan uit de ziekekamer. Daarin juist ligt de heele diepe tragiek!

Volkomen zijn wij het met H. B. eens, dat wat de „vertooning" betreft, het stuk bruiloftsviering, de Javaansche danspartij met gamelan-begeleiding, het glanspunt van den avond was. Hij merkt daarbij o.m. op:

> „Ik heb, nu ruim 27 jaar geleden, in een opstel „De Gamelan" (herdrukt in mijn, reeds lang uitverkochten, maar toch nog stellig wel in bibliotheken te vinden bundel „Van De Engelen") zulke een tandak-partij, al was 't er geen ter gelegenheid van een huwelijksfeest, maar een ter gelegenheid van de kroning van H. M. Koningin Wilhelmina, uitvoerig beschreven, en ik ben toen, vooral in Indië, een beetje bespot en uitgelachen, omdat ik die Javaansche dansen wat men noemde zoo „idealiseerde". Acht en twintig jaar geleden (de juiste datum van 't feest was 14 en 15 Sept. 1898) ging de blanda nog met een hooghartig-dom air van superioriteit aan de prachtigste Javaansche kunst, ook de Wajang voorbij, en weinig had ik toen kunnen denken, dat ik 28 jaar later in een Haagsche schouwburg een beksa-partij zou zien ingelascht in een oorspronkelijk Nederlandsch tooneelstuk. Ditmaal echter is wel degelijk aandacht aan de schoonheid er van geschonken, en een paar kunstzinnige Hollandsche critici, die nooit in Indië zijn geweest, hebben hun bewondering betuigd over den schoonen stijl van den op Java populairen dans.
>
> „Het is een prijzenswaardig element in Boeddhakind, dat het 2e bedrijf het publiek gelegenheid geeft, althans dàt gedeelte er van, dat er de voelhorens voor heeft, om eens te leeren beseffen, welk een superbe stijl op Java nog steeds in zwang is bij feesten en ceremoniën. Hoe barbaarsch en heidensch lijken onze moderne dansen niet bij den prachtig gestyleerden dans op deze huwelijkspartij, een dans, die volstrekt niet alleen de aristocratie, maar het gewone volk machtig is en in eere houdt."

Juist in datzelfde jaar 1898, toen Henri Borel in Indië bovengenoemd opstel schreef, had hier in Den Haag de „Tentoonstelling van Vrouwenarbeid"

plaats, waarbij in de Oost-Indische Afdeeli door Javaansche mannen en vrouwen op zeer dienstelijke wijze dans- en wajang-voorstelli werden gegeven. Destijds waren onder de N landers slechts zéér weinigen, zelfs onder de tiek aangelegden, die daarvoor eenig gevoel den! Wij zijn dus wel vooruitgaande in de richting, niettegenstaande het barbaarsche moderne dansen, of misschien juist daardoor.

* * *

Hare Majesteit de Koningin-Moeder heeft op de uitvoering van „Boeddha-kind" doen verte woordigen en een zeer gewaardeerde gift ges ken ten bate der Indonesische kunstnijverheid, ken van Koninklijke belangstelling, die voor bestuur van Boeatan een grooten steun moeten bij het lang niet gemakkelijke werk.

1) Deze was immers de aanleiding tot de opr van „Boeatan", wijl toen gebleken is hoe be 't gesteld was met de Indonesische Kunstnijver gebrek aan kennis en belangstelling van Neder zijde. — *Red.*

Persoverzicht uit de Indische Blad

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Onze in- en uitvoer. Japan en Indië

De details van de in- en uitvoercijfers van Indië over 1925 brengen het nieuws dat Ned — dat in 1923 met *f* 126.7 millioen op een van *f* 651 millioen nog 20 % van den invoer zorgde, en dat in 1924 niet verder kwam 18,8 % — in 1925 slechts een verhoudingscijfer van nog niet 17,4 %. Vergelijk daarmee eens wikkeling van den Japanschen import, zeg *Bat. Nwsbl.* (5 Apr.) waarschuwend. In 19 droeg de invoer uit *Japan* 7,6 % van den import, maar in 1924 was dit cijfer reeds 9 in 1925 10,4 %! Wie eenige der belangrijkst pen van den import samentrekt, die *voor de landsche industrie van het grootste belang* komt tot niet minder onbevredigende con Wat de invoer van *manufacturen* betreft Nederland in 1924 en 1925 met 43 en *f* 5 lioen belangrijk achter bij Gr. Brittannië en 61 m.m. Japan werd een steeds belan concurrent. In 1923 was de verhouding van belangrijkste leveranciers, Nederland, Gr. Br nië en Japan, aldus: 51 m.m., 56 m.m. en 2 In 1925 was zij 56 m.m., 61 m.m. en 47 m.m. gegeven zij, dat men op de gegevens van korte periode geen definitieve conclusies mag. De analyse der cijfers werpt op de alg gevolgtrekkingen geen aangenamer licht. weet, dat de in het buitenland *machinaal ge kleeding* het inheemsch handwerk verdring steeds sneller tempo zet zich dit proces voort moge dat betreuren, het is een feit. Maar helaas ook een feit, dat de import van katoen den Nederlandschen neus vlot voorb en allicht is daarin de verklaring te vinden wij op 't stuk van den manufacturen-import baar achterop geraken. De importwaarde drukt katoen bedroeg resp. in 1924 en 1925 Japan 19 en 26 m.m., via Singapore 17 en 1 voor Engeland 27 en 39 m.m., *voor Nederl* 3 en 6 m.m.! Men mag veilig aannemen, dat toekomst dit artikel van steeds meer bete worden zal. Britsch-Indië, dat voor het 1925 in eenigszins belangrijke mate ging deel aan den import, leverde voor 3 m.m. *uitsl* kaïns en slendangs! Wat de *machine-nijv* aangaat zijn de omstandigheden blijkbaar ger, ofschoon Duitschland zich weert en verovert en ook de Ver. Staten zich niet onb laten. Hier zal echter Nederlandsche degelijk en voortreffelijke uitvoering altijd een factor gewicht blijven ... anders dan in den manuf renhandel, waar allicht de importeur, die de prijzen vraagt, aan 't langste eind trekt!

De Sum. Post (9 Apr. 3de bl.) vermeldt e.e.a. *de Japansche handelsmissie*, die te Soerabaja toefde. Het land van de Rijzende Zon had wel zeer vooraanstaande zakenmenschen naar Indië gezonden. Behalve de gewone commerc doeleinden, liggen ook nog andere drijfveeren grondslag aan vele dezer zakenreizen van sche handelsagenten. Zij willen Indië laten zien

Japan leveren kàn en wil. Op de expositie te Soerabaja was vooral het zijdewerk schitterend. Prachtig waren ook de geborduurde Carmen-shawls, de bewerkte vazen en het Japansch porcelein. De geweven goederen, de kousen en het tricot ondergoed trokken de aandacht. Zeer interessant was ook het Japansche imitatie-batikwerk, het Simili Boheemsch kristal en tal van andere zaken meer. Ongeveer alles wat men in Indië in het dagelijksch leven noodig heeft, was er te krijgen. Naast ragfijne zijde lag zeildoek in verschillende kleuren; rijwielonderdeelen naast de fijnste toiletartikelen; glaswerk, schrijf- en teekenbehoeften, rubberartikelen, speelgoed enz. De prijzen waren uiterst billijk genoteerd, zeer belangrijk beneden de Europeesche. De bestellingen op diverse artikelen werden bij duizenden genoteerd en de leden der missie betuigden dan ook hun buitengewone ingenomenheid over het succes van hun expositie. De opzet van deze propaganda voor de Japansche nijverheid was zeer minutieus voorbereid.

Nieuws van de Mij. Nederland

De heer *J F. van Hengel*, lid van de directie der Mij. „Nederland" deelde in een interview (*Java-Bode*, 31 Mrt.) mede dat handel en passagiers zeer ingenomen zijn met het bekende precies-op-tijdkomen der „Nederland"-booten. Bij andere groote maatschappijen, z.a. de P. and O. was het reeds lang in zwang. Beschikt men over meer modern materiaal, dan zal de aankomst in Indië geleidelijk reeds vervroegd worden. Het motorschip „Christiaan Huygens" zal omstreeks Januari 1928 opgeleverd worden. Het zal dus kunnen deelnemen aan het vervoer van Indische verlofgangers, die de Olympiade zullen bezoeken. De „Huygens" zal het standaard-type voor passagiersvervoer zijn. Een zusterschip zal over ongeveer twee jaren gereed zijn. In April zouden vier vrachtschepen met beperkte passagiers-accomodatie aanbesteed worden. De laatste drie jaren werden tien vrachtstoomers gekocht. Normaal zijn zeven mail-booten benoodigd. Als men de beschikking over de „Huygens" heeft gekregen, zullen drie schepen, in de volgorde: „Rembrandt", „Vondel", „Grotius", van de hand worden gedaan. Of het nieuwe passagiersschip bij een Nederlandsche Mij. zal worden gebouwd, achtte de heer Van Hengel niet zeker. Als *de Hollandsche Industrie* wederom zoo hoog inschrijft, als met de „P.C. Hooft" geschiedde, zal men wederom niet aarzelen de order in het buitenland te plaatsen. Naar verondersteld wordt, dat de Nederlandsche scheepsbouw-maatschappijen zich de les van de vorige maal nog terdege zullen herinneren. Ten slotte gaf de heer Van Hengel zijn ingenomenheid te kennen over het feit, dat *de import van Indië* geleidelijk aan het toenemen is, hetwelk wijst op een stijgende verbetering van den economischen toestand.

Atjeh (slot).

De heer *Zentgraaff* vervolgt in het *Soer. Hbl.* (28 t/m. 31 Mrt.) zijne brieven over Atjeh („Sum. Bode" XLI—XLV). Thans schrijft hij over de psyche van den Atjeher, over den heiligen oorlog, de hoofden, de wegen en Sabang. *Sabang* met zijn all round-bedrijf van haven, kolenvoorziening, dok, reparatie-inrichting, is: de Sabang Maatschappij. Die occupeert hier alles en ziet haar werk, ook zij haar zeer aparte positie, uitstekend gedaan. Licht en water exploiteert zij, en er zijn niet veel elementen die buiten hare sfeer van actie vallen. Ook het nette en goede hotel, eene uitkomst in Noord-Sumatra, is van haar. Zij verkoopt kolen, en de B. P. M. hier zelf een olie-station heeft met tanks voor 14.000 ton ruwolie, krijgt de Sabang Mij. van de olie, welke hier aan de schepen wordt verkocht, toch ook weer eene kleine royalty. Is echt tot dusver een mes dat aan twee kanten snijdt, voldoende materiaal zijn voor de uitbeelding van volle exploitatie-kansen, men zou hier te Sabang moeten spreken van een achtkantigen dolk, met welks punt óók nog een kleinigheid wordt medegeprikt. Evenwel, men werkt er behoorlijk door, en het is aan gegronden twijfel onderhevig of met gouvernements-exploitatie zulke resultaten zouden zijn bereikt. Sabang groeit; de tonnenmaat der schepen bedroeg in 1925 10 millioen M^3., in 1926 12 millioen. In 1925 werden verkocht 247.582 ton kolen, in 1926 295.168 ton. In deze laatste hoeveelheid zitten niet minder dan 182.820 ton Natalkolen tegen 28.915 ton van de *Ombilin*-mijn, een uiterst ongunstige verhouding voor onze zoo dichtbijgelegen mijn. Dan hoopt men er op de vaste wekelijksche verbinding met Java per vliegtuig, welke de post brengt voor de naar Holland vertrekkende mailboot, en ze afhaalt van de ongeveer terzelfdertijd aankomende. Aldus is Sabang eenigszins het beeld van *Atjeh*, en er zijn perspectieven voor Atjeh van opkomend leven, gestaag sterker doorkomenden groei. Men ziet dit uit de stijgende cijfers van import en export. De uitvoer van rubber bedraagt thans 5111 ton; hout 20.424 M^3., damar 309 ton, rotan 830 ton, coprah 10.347 ton, pinang 20.072 ton. Peper daalde tot 1872 ton, een record. De import nam slechts weinig toe; die van rijst daalde van 15.391 ton in 1917 tot 2.557 ton in 1926, hetgeen een buitengewoon gunstig verschijnsel is. Dan schijnt het terpentijnbedrijf onder leiding van houtvester *Gonggrijp*, die er in Zuid-Frankrijk eene speciale studie van maakte, wel wat te beloven voor de toekomst. De rijstpellerijen nemen toe; ook zijn opgericht twee fabriekjes te Tapa Toean voor de bereiding van patchouli uit het Nilam-blad. Intusschen is één dier fabriekjes, nl. die van den heer Van Vreeswijk, weer gesloten, doodgedrukt door de concurrentie der Oeleëbalangs met hun coöperatieve fabriek. Met zulke voorbeelden dient ieder die in Atjeh wat geld wil wagen, terdege rekening te houden. De handel met de Federated Malay States, Singapore en Pinang is als van oudsher nog steeds van groote beteekenis. Er is in Atjeh vooral *rust en stabiliteit* noodig, en de Hemel geve dat de verzorging hiervan niet valle buiten de grenzen van de huidige mogelijkheden. Er is thans een gouverneur die dit volk begrijpt en de rustige gemoedelijkheid heeft welke zich niet oriënteert op verrassende resultaten en de snelle bereiking van groote successen, doch die, de dingen aanvaardend zooals ze nu eenmaal zijn, en met grooten practischen zin, daarin tracht: to make the best of it. Hij wordt door de hoofden gewaardeerd ... en als onze koloniale staatkunde ware te brengen tot deze bijzondere uiting: dat zij dezen bestuursman daar nu eens rustig aan den arbeid liet, vele jaren achtereen ... tot hij zelf den arbeid in eerlijke voldoening wil neerleggen, zou men Atjeh goed doen.

Minangkabau, Tapanoeli, vooral: Atjeh, het is de Balkan van onzen Archipel. Maar er zit zooveel ruige levenskracht in die volken, zóóveel harde en sterke nationaliteit, zóóveel karakter, zóóveel hang naar het gaan van den eigen weg, dat hun in de toekomst slechts immer grooter rol zal worden toebedeeld. Deze ruwe en stugge, doch fiere Atjehers en Minangkabauers, zij zullen zich zelf wel brengen waar zij komen moeten, en hunne plaats zal eene grootere zijn, naarmate de Westersche figuur hier terugwijkt. Zij zullen harde meesters worden! Het Oosten kent geen andere.

Wij vestigen de aandacht op de *Java-Bode* (30 Mrt. „De Jong Bataks-Bond" te Batavia).

De afgebroken hormat.

De afbreuk der hormat kwam behalve op de Bestuursconferentie met den Landvoogd, ook ter sprake op de vergaderingen, die de residenten op Java met hun bestuursambtenaren hebben gehouden (*Bat. Nwsbl.* 28 Mrt.). Vooral de regenten moeten zich in de vergadering vrijelijk hebben laten gaan over het verkeerde in de verhoudingen, zooals die door hen worden gezien. Eenstemmig waren de regenten nl. van oordeel — niet als antwoord op een vraag kwam het punt aan de orde, maar eigener initiatief — dat het opheffen van al wat met de hormat in verband staat, een zeer ongunstigen invloed heeft uitgeoefend. Herstel van enkele vormen achtten ze nog noodzakelijk. Het gezag, vertegenwoordigd in de bestuurs-ambtenaren, Europeesch en Inlandsch, moet zich tegenover de groote massa ook in het uiterlijke doen kennen. Men heeft zich in deze materie te veel laten leiden door Westersche opvattingen, instede van zich te richten naar die der bevolking, die aan uiterlijk vertoon behoefte heeft en er nog evenveel voor voelt als voorheen. De regenten verzochten daarom den resident hun tolk te willen zijn bij den Gouverneur-Generaal tot weder-invoering van de gouden pajong voor ass.-residenten en regenten. Evenals voorheen behooren naar hun meening de dienstwagens, ook dus de auto's, eveneens en steeds voorzien te zijn van dit Javaansch symbool van gezag. Het volk vergelijkt en het zou den wedana, die volgens de nieuwste voorstellen geen recht meer op een auto zou hebben, minderwaardig gaan achten, zoo hij in een rijtuig en de kleinste suiker-employé in een auto rondreed. Het uiterlijk speelt in de Inlandsche maatschappij een te voorname rol om het zonder nadeelige gevolgen te verwaarloozen. De Landvoogd moet zeer sympathiek gestemd zijn voor het voorstel der regenten inzake de hormat.

daarmee eens, dat het ondenkbaar is, dat een regentsdochter zoozeer tegen adat en conventie in zou kunnen handelen, als in het derde bedrijf voorgesteld wordt.

Maar is der schrijfster zulk een dichterlijke vrijheid niet geoorloofd? Natuurlijk niet bij wijze van „coup de théatre", maar, omdat zij meent, dat dit het noodlottig en noodzakelijk gevolg van het conflict moet zijn? En zou 't onder dergelijke omstandigheden b.v. over een halve eeuw even onmogelijk zijn?

De uitroep: „Frank! Frank!" wordt niet door Mira Inten, doch door Tilly gedaan, die troost zoekt bij haar vader, als 't tot haar doordringt, dat haar aanstaande door de pest is aangetast.

Ook in de weergave van het laatste bedrijf maakt H. B. een vergissing, waar hij schrijft:

„Even op het onwaarschijnlijke wijzen, dat Mira Inten den wèl herstellenden, maar toch nog zéér zwakken controleur den gevaarlijken schok zou bezorgen van haar plotseling verdwijnen, en hem onverzorgd achter laten (eerst den volgenden dag zou immers zijn verloofde Tilly weer komen), omdat een door een magang op haar batiklap gespeld papiertje gedreigd heeft, dat hij anders zou vermoord worden. Om er nog niet eens van te spreken hoe zij nu toch heel goed weet, dat hij Tilly niet meer liefhad, maar háár, en dus diep ongelukkig zou zijn. Een vrouw als Mira Inten, die haar geheele familie trotseert door een schandaal-scène op het huwelijksfeest, loopt waarschijnlijk niet zóó maar voor een anoniem papiertje weg, vooral niet als zij zoo Westersch is opgevoed."

Tilly zou niet den volgenden dag komen, maar was er reeds, en werd alleen door den dokter, om Mira Inten's wille, even weggevoerd. Deze wist dus, dat de zieke niet onverzorgd zou achterblijven. En zijn er niet zelfs ontwikkelde Europeanen, die vast zouden gelooven, dat een dergelijke anonieme bedreiging, b.v. door vergiftiging, wis en zeker ten uitvoer gebracht zou worden?

Voor iemand van Mira Inten's karakter is dat plotselinge trotseeren van de conventies harer geheele familie, geen bravour of „schandaal-sène", doch een bittere noodzakelijkheid, evenals haar zoo aandoenlijk, stil heengaan uit de ziekekamer. Daarin juist ligt de heele diepe tragiek!

Volkomen zijn wij het met H. B. eens, dat wat de „vertooning" betreft, het stuk bruiloftsviering, de Javaansche danspartij met gamelan-begeleiding, het glanspunt van den avond was. Hij merkt daarbij o.m. op:

> „Ik heb, nu ruim 27 jaar geleden, in een opstel „De Gamelan" (herdrukt in mijn, reeds lang uitverkochten, maar toch nog stellig wel in bibliotheken te vinden bundel „Van De Engelen") zulke een tandak-partij, al was 't er geen ter gelegenheid van een huwelijksfeest, maar een ter gelegenheid van de kroning van H. M. Koningin Wilhelmina, uitvoerig beschreven, en ik ben toen, vooral in Indië, een beetje bespot en uitgelachen, omdat ik die Javaansche dansen wat men noemde zoo „idealiseerde". Acht en twintig jaar geleden (de juiste datum van 't feest was 14 en 15 Sept. 1898) ging de blanda nog met een hooghartig-dom air van superioriteit aan de prachtigste Javaansche kunst, ook de Wajang voorbij, en weinig had ik toen kunnen denken, dat ik 28 jaar later in een Haagsche schouwburg een beksa-partij zou zien ingelascht in een oorspronkelijk Nederlandsch tooneelstuk. Ditmaal echter is wel degelijk aandacht aan de schoonheid er van geschonken, en een paar kunstzinnige Hollandsche critici, die nooit in Indië zijn geweest, hebben hun bewondering betuigd over den schoonen stijl van den op Java populairen dans.
>
> „Het is een prijzenswaardig element in Boeddhakind, dat het 2e bedrijf het publiek gelegenheid geeft, althans dàt gedeelte er van, dat er de voelhorens voor heeft, om eens te leeren beseffen, welk een superbe stijl op Java nog steeds in zwang is bij feesten en ceremoniën. Hoe barbaarsch en heidensch lijken onze moderne dansen niet bij den prachtig gestyleerden dans op deze huwelijkspartij, een dans, die volstrekt niet alleen de aristocratie, maar het gewone volk machtig is en in eere houdt."

Juist in datzelfde jaar 1898, toen Henri Borel in Indië bovengenoemd opstel schreef, had hier in Den Haag de „Tentoonstelling van Vrouwenarbeid"

plaats, waarbij in de Oost-Indische Afdeeling door Javaansche mannen en vrouwen op zeer dienstelijke wijze dans- en wajang-voorstellingen werden gegeven. Destijds waren onder de Nederlanders slechts zéér weinigen, zelfs onder de artistiek aangelegden, die daarvoor eenig gevoel hadden! Wij zijn dus wel vooruitgaande in de richting, niettegenstaande het barbaarsche der moderne dansen, of misschien juist daardoor.

* * *

Hare Majesteit de Koningin-Moeder heeft zich op de uitvoering van „Boeddha-kind" doen vertegenwoordigen en een zeer gewaardeerde gift geschonken ten bate der Indonesische kunstnijverheid. Blijken van Koninklijke belangstelling, die voor het bestuur van Boeatan een grooten steun moeten zijn bij het lang niet gemakkelijke werk.

1) Deze was immers de aanleiding tot de oprichting van „Boeatan", wijl toen gebleken is hoe bedroevend 't gesteld was met de Indonesische Kunstnijverheid en gebrek aan kennis en belangstelling van Nederlandsche zijde. — *Red.*

Persoverzicht uit de Indische Bladen

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Onze in- en uitvoer. Japan en Indië.

De details van de in- en uitvoercijfers van Indië over 1925 brengen het nieuws dat Ned — dat in 1923 met *f* 126.7 millioen op een invoer van *f* 651 millioen nog 20 % van den invoer zorgde, en dat in 1924 niet verder kwam dan 18,8 % — in 1925 slechts een verhoudingscijfer van nog niet 17,4 %. Vergelijk daarmee eens de wikkeling van den Japanschen import, zegt *Bat. Nwsbl.* (5 Apr.) waarschuwend. In 19 droeg de invoer uit *Japan* 7,6 % van den import, maar in 1924 was dit cijfer reeds 9. in 1925 10,4 %! Wie eenige der belangrijkste pen van den import samentrekt, die *voor de landsche industrie van het grootste belang* komt tot niet minder onbevredigende con Wat de invoer van *manufacturen* betreft, Nederland in 1924 en 1925 met 43 en *f* 50 lioen belangrijk achter bij Gr. Brittannië en 61 m.m. Japan werd een steeds belang concurrent. In 1923 was de verhouding van de belangrijkste leveranciers, Nederland, Gr. Brittannië en Japan, aldus: 51 m.m., 56 m.m. en 22 In 1925 was zij 56 m.m., 61 m.m. en 47 m.m. gegeven zij, dat men op de gegevens van een korte periode geen definitieve conclusies trekken mag. De analyse der cijfers werpt op de algemeene gevolgtrekkingen geen aangenamer licht. weet, dat de in het buitenland *machinaal ge kleeding* het inheemsch handwerk verdringt steeds sneller tempo zet zich dit proces voort moge dat betreuren, het is een feit. Maar helaas ook een feit, dat de import van katoen den Nederlandschen neus vlot voorbij en allicht is daarin de verklaring te vinden wij op 't stuk van den manufacturen-import baar achterop geraken. De importwaarde van drukt katoen bedroeg resp. in 1924 en 1925 Japan 19 en 26 m.m., via Singapore 17 en 10 voor Engeland 27 en 39 m.m., *voor Nederland* 3 en 6 m.m.! Men mag veilig aannemen, dat toekomst dit artikel van steeds meer belang worden zal. Britsch-Indië, dat voor het een 1925 in eenigszins belangrijke mate ging deel aan den import, leverde voor 3 m.m. *uitsl* kaïns en slendangs! Wat de *machine-nij* aangaat zijn de omstandigheden blijkbaar ger, ofschoon Duitschland zich weert en verovert en ook de Ver. Staten zich niet onb laten. Hier zal echter Nederlandsche degelijk en voortreffelijke uitvoering altijd een factor gewicht blijven ... anders dan in den manu renhandel, waar allicht de importeur, die de prijzen vraagt, aan 't langste eind trekt!

De Sum. Post (9 Apr. 3de bl.) vermeldt e.e.a. *de Japansche handelsmissie*, die te Soerabaja toefde. Het land van de Rijzende Zon had wel zeer vooraanstaande zakenmenschen naar Indië gezonden. Behalve de gewone commerc doeleinden, liggen ook nog andere drijfveer grondslag aan vele dezer zakenreizen van sche handelsagenten. Zij willen Indië laten zien

Japan leveren kàn en wil. Op de expositie te Soerabaja was vooral het zijdewerk schitterend. Prachtig waren ook de geborduurde Carmen-shawls, de bewerkte vazen en het Japansch porcelein. De geweven goederen, de kousen en het tricot ondergoed trokken de aandacht. Zeer interessant was ook het Japansche imitatie-batikwerk, het Simili Boheemsch kristal en tal van andere zaken meer. Ongeveer alles wat men in Indië in het dagelijksch leven noodig heeft, was er te krijgen. Naast ragfijne zijde lag zeildoek in verschillende kleuren; rijwielonderdeelen naast de fijnste toiletartikelen; glaswerk, schrijf- en teekenbehoeften, rubberartikelen, speelgoed enz. De prijzen waren uiterst billijk genoteerd, zeer belangrijk beneden de Europeesche. De bestellingen op diverse artikelen werden bij duizenden genoteerd en de leden der missie betuigden dan ook hun buitengewone ingenomenheid over het succes van hun expositie. De opzet van deze propaganda voor de Japansche nijverheid was zeer minutieus voorbereid.

Nieuws van de Mij. Nederland.

De heer *J. F. van Hengel*, lid van de directie der Stv. Mij. „Nederland" deelde in een interview (*Java-Bode*, 31 Mrt.) mede dat handel en passagiers zeer ingenomen zijn met het bekende precies-op-tijdvaren der „Nederland"-booten. Bij andere groote maatschappijen, z.a. de P. and O. was het reeds lang in zwang. Beschikt men over meer modern materiaal, dan zal de aankomst in Indië geleidelijk steeds vervroegd worden. Het motorschip „Christiaan Huygens" zal omstreeks Januari 1928 opgeleverd worden. Het zal dus kunnen deelnemen aan het vervoer van Indische verlofgangers, die de Olympiade zullen bezoeken. De „Huygens" zal het standaard-type voor passagiersvervoer zijn. Een zusterschip zal over ongeveer twee jaren gereed zijn. In April zouden vier vrachtschepen met beperkte passagiers-accomodatie aanbesteed worden. De laatste drie jaren werden tien vrachtstoomers gekocht. Normaal zijn zeven mail-booten benoodigd. Als men de beschikking over de „Huygens" heeft gekregen, zullen drie schepen, in de volgorde: „Rembrandt", „Vondel", „Grotius", van de hand worden gedaan. Of het nieuwe passagiersschip bij een Nederlandsche Mij. zal worden gebouwd, achtte de heer Van Hengel niet zeker. Als *de Hollandsche industrie* wederom zoo hoog inschrijft, als met de „P. C. Hooft" geschiedde, zal men wederom niet aarzelen de order in het buitenland te plaatsen. Maar verondersteld wordt, dat de Nederlandsche scheepsbouw-maatschappijen zich de les van de vorige maal nog terdege zullen herinneren. Ten slotte gaf de heer Van Hengel zijn ingenomenheid te kennen over het feit, dat *de import van Indië* geleidelijk aan het toenemen is, hetwelk wijst op een stijgende verbetering van den economischen toestand.

Atjeh (slot).

De heer *Zentgraaff* vervolgt in het *Soer. Hbl.* (26 t/m. 31 Mrt.) zijne brieven over Atjeh („Sum. Post" XLI—XLV). Thans schrijft hij over de psyche van den Atjeher, over den heiligen oorlog, de hoofden, de wegen en Sabang. *Sabang* met zijn all round-bedrijf van haven, kolenvoorziening, dok, reparatie-inrichting, is: de Sabang Maatschappij. Die occupeert hier alles en ziet haar werk, dank zij haar zeer aparte positie, uitstekend geslagen. Licht en water exploiteert zij, en er zijn niet veel elementen die buiten hare sfeer van actie vallen. Ook het nette en goede hotel, eene uitkomst in Noord-Sumatra, is van haar. Zij verkoopt kolen, en nu de B. P. M. hier zelf een olie-station heeft met tanks voor 14.000 ton ruwolie, krijgt de Sabang Mij. van de olie, welke hier aan de schepen wordt verkocht, toch ook weer eene kleine royalty. Wat tot dusver een mes dat aan twee kanten snijdt, voldoende materiaal zijn voor de uitbeelding van volle exploitatie-kansen, men zou hier te Sabang moeten spreken van een achtkantigen dolk, met welks punt óók nog een kleinigheid wordt neergeprikt. Evenwel, men werkt er behoorlijk door, en het is aan gegronden twijfel onderhevig of met gouvernements-exploitatie zulke resultaten zouden zijn bereikt. Sabang groeit; de tonnenmaat der schepen bedroeg in 1925 10 millioen M³., in 1926 12 millioen. In 1925 werden verkocht 247.582 ton kolen, in 1926 295.168 ton. In deze laatste hoeveelheid zitten niet minder dan 182.820 ton Natalkolen tegen 28.915 ton van de *Ombilin*-mijn, een uiterst ongunstige verhouding voor onze zoo dichtbij gelegen mijn. Dan hoopt men er op de vaste wekelijksche verbinding met Java per vliegtuig, welke de post brengt voor de naar Holland vertrekkende mailboot, en ze afhaalt van de ongeveer terzelfdertijd aankomende. Aldus is Sabang eenigszins het beeld van *Atjeh*, en er zijn perspectieven voor Atjeh van opkomend leven, gestaag sterker doorkomenden groei. Men ziet dit uit de stijgende cijfers van import en export. De uitvoer van rubber bedraagt thans 5111 ton; hout 20.424 M³., damar 309 ton, rotan 830 ton, coprah 10.347 ton, pinang 20.072 ton. Peper daalde tot 1872 ton, een record. De import nam slechts weinig toe; die van rijst daalde van 15.391 ton in 1917 tot 2.557 ton in 1926, hetgeen een buitengewoon gunstig verschijnsel is. Dan schijnt het terpentijnbedrijf onder leiding van houtvester *Gonggrijp*, die er in Zuid-Frankrijk eene speciale studie van maakte, wel wat te beloven voor de toekomst. De rijstpellerijen nemen toe; ook zijn opgericht twee fabriekjes te Tapa Toean voor de bereiding van patchouli uit het Nilam-blad. Intusschen is één dier fabriekjes, nl. die van den heer Van Vreeswijk, weer gesloten, doodgedrukt door de concurrentie der Oeleëbalangs met hun coöperatieve fabriek. Met zulke voorbeelden dient ieder die in Atjeh wat geld wil wagen, terdege rekening te houden. De handel met de Federated Malay States, Singapore en Pinang is als van oudsher nog steeds van groote beteekenis. Er is in Atjeh vooral *rust en stabiliteit* noodig, en de Hemel geve dat de verzorging hiervan niet valle buiten de grenzen van de huidige mogelijkheden. Er is thans een gouverneur die dit volk begrijpt en de rustige gemoedelijkheid heeft welke zich niet oriënteert op verrassende resultaten en de snelle bereiking van groote successen, doch die, de dingen aanvaardend zooals ze nu eenmaal zijn, en met grooten practischen zin, daarin tracht: to make the best of it. Hij wordt door de hoofden gewaardeerd . . . en als onze koloniale staatkunde ware te brengen tot deze bijzondere uiting: dat zij dezen bestuursman daar nu eens rustig aan den arbeid liet, vele jaren achtereen . . . tot hij zelf den arbeid in eerlijke voldoening wil neerleggen, zou men Atjeh goed doen.

Minangkabau, Tapanoeli, vooral: Atjeh, het is de Balkan van onzen Archipel. Maar er zit zooveel ruige levenskracht in die volken, zóóveel harde en sterke nationaliteit, zóóveel karakter, zóóveel hang naar het gaan van den eigen weg, dat hun in de toekomst slechts immer grooter rol zal worden toebedeeld. Deze ruwe en stugge, doch fiere Atjehers en Minangkabauers, zij zullen zich zelf wel brengen waar zij komen moeten, en hunne plaats zal eene grootere zijn, naarmate de Westersche figuur hier terugwijkt. Zij zullen harde meesters worden! Het Oosten kent geen andere.

Wij vestigen de aandacht op de *Java-Bode* (30 Mrt. „De Jong Bataks-Bond" te Batavia).

De afgebroken hormat.

De afbreuk der hormat kwam behalve op de Bestuursconferentie met den Landvoogd, ook ter sprake op de vergaderingen, die de residenten op Java met hun bestuursambtenaren hebben gehouden (*Bat. Nwsbl.* 28 Mrt.). Vooral de regenten moeten zich in de vergadering vrijelijk hebben laten gaan over het verkeerde in de verhoudingen, zooals die door hen worden gezien. Eenstemmig waren de regenten nl. van oordeel — niet als antwoord op een vraag kwam het punt aan de orde, maar eigener initiatief — dat het opheffen van al wat met de hormat in verband staat, een zeer ongunstigen invloed heeft uitgeoefend. Herstel van enkele vormen achtten ze nog noodzakelijk. Het gezag, vertegenwoordigd in de bestuurs-ambtenaren, Europeesch en Inlandsch, moet zich tegenover de groote massa ook in het uiterlijke doen kennen. Men heeft zich in deze materie te veel laten leiden door Westersche opvattingen, instede van zich te richten naar die der bevolking, die aan uiterlijk vertoon behoefte heeft en er nog evenveel voor voelt als voorheen. De regenten verzochten daarom den resident hun tolk te willen zijn bij den Gouverneur-Generaal tot weder-invoering van de gouden pajong voor ass.-residenten en regenten. Evenals voorheen behooren naar hun meening de dienstwagens, ook dus de auto's, eveneens en steeds voorzien te zijn van dit Javaansch symbool van gezag. Het volk vergelijkt en het zou den wedana, die volgens de nieuwste voorstellen geen recht meer op een auto zou hebben, minderwaardig gaan achten, zoo hij in een rijtuig en de kleinste suiker-employé in een auto rondreed. Het uiterlijk speelt in de Inlandsche maatschappij een te voorname rol om het zonder nadeelige gevolgen te verwaarloozen. De Landvoogd moet zeer sympathiek gestemd zijn voor het voorstel der regenten inzake de hormat.

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

(Vervolg).

FOTOGRAFEN EN LEVERANCIERS VAN FOTO-ARTIKKELEN

Lappöhn, Passage, Den Haag.
Ph. Starke, Hoofdstraat 172, Apeldoorn.
C. J. L. Vermeulen, Toussaintkade 20, Den Haag.

GARAGES

Garage Havro, Kanonstraat, Den Haag.
Garage Jansen, Rijks Straatweg 773, Wassenaar.
Garage Kinsbergen, Nieuwstraat 59, Apeldoorn.

GLAZENWASSCHERIJEN

N. V. Cemsto, Hunsestraat 39, Den Haag.

GRAMOPHONE-HANDELAREN

L. Zwaal, Regentesselaan 24, Den Haag.

GROENTEN EN FRUIT

J. Eversmann, Edisonstraat 139, Den Haag.

HAARDEN

J. Snoeck, Zeestraat 51, Den Haag.

HEEREN-MODEARTIKELEN

Kleedingmagazijn P. v. d. Brul, Veenestr. Den Haag.
J. Huizer, Thomsonplein, Den Haag.
Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
W. F. Meijer, Hoofdstraat 93, Apeldoorn.

HOEDEN

Madame Baudet, Denneweg 126B, Den Haag.
Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
Maison de Ruit—v. d. Waag, Charl. de Bourbonstraat 27, Den Haag.

HOTELS, PENSIONS ENZ.

American Hotel, Amsterdam.
Vacantiehuis „Den Lindenhof", Vierhouten.
Hotel-Rest. Duinoord, Sweelinckplein, Den Haag.
Rusthuis Eigen Steer, v. Boetzelaerlaan 205, Den Haag.
Pension Evesto, Nassaulaan 2B, Den Haag.
Hotel des Indes, Weltevreden.
Hotel Pension Insulinde, Bankaplein 2, Den Haag.
Rusthuis Zr. Kersloot, Esschenlaan 86, Rotterdam.
Hotel-Rest. de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.
Pension Patria, Lindenheuvel 2, Hilversum.
Pension Petronella, G. Reynststraat 36, Den Haag.
Hotel Promenade, Oude Schev. weg 21, Den Haag.

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

J. W. Fonderie, Achterom 17, Den Haag.
Frans van Wijk, Vlamingstraat, Den Haag.

INDISCHE UITRUSTINGEN

Firma Kalker, Kalverstraat 100, Amsterdam.
W. F. Meyer, Hoofdstraat 93, Apeldoorn.

INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS

J. Audier, Achterom 68, Den Haag.
Chr. Lyceum, Zeist.
Christelijk Lyceum, Emmakade 43, Haarlem.
De Vrije School, v. Speykstraat 46, Den Haag.
Haagsche Schoolvereeniging, Nassaulaan 26, Den Haag.
Instituut Schoevers, Stadhoudersplein 3, Den Haag.
Instituut Wullings, Voorschoten.

JUWELIERS

Begeer, v. Kempen en Vos, Noordeinde, Den Haag.
Jedelo, Noordeinde 100, Den Haag.

KIPPENVOER

Verboog, Waalsdorperlaan, Den Haag.

KLEERMAKERS

C. H. Ernens, Valeriusstraat, Den Haag.

MAKELAARS

W. Dop, Sweelinckstraat 72, Den Haag.

MANUFACTURENHANDEL

Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.
Wisbrun & Liffman, Veenestraat 35, Den Haag.

MEUBILEERINGEN

Het Smyrna Tapijtenhuis, Ampèrestraat 30, Den Haag.
C. v. Moorsel, J. Hendrikstraat 9, Den Haag.
Gebr. Jungschläger, J. Hendrikstraat 19, Den Haag.
W. J. M. Simonis, Groenmarkt 34, Den Haag.
Firma Segaar, Spui 218/Thomsonlaan 93, Den Haag.
Schöder & Co., Groenmarkt, Den Haag.

Eindelijk zal er geluisterd worden naar de waarschuwingen sedert de hormat-circulaire, van alle zijde gegeven. De laatste jaren heeft men daarover gezwegen, omdat men het als een verloren zaak beschouwde, sedert het Bestuur geknot was in zijn decorum en de extremistische leiders in auto's met bruine schoenen en blauwe gouden brillen, rondsnelden door kampong en desa. Men had den strijd opgegeven; vermoeid, niet overtuigd. En ziet, nu zal op eens de hormat min of meer in eere hersteld worden! Helaas; de *Deli Crt.* (8 Apr.) verwacht er niets van. De Hollandsche natuur is er te nuchter voor om dat grondig en goed te doen. De *D. C.* vreest dat het een hormat-herstel op een koopje zal zijn. Of het te laat is, waagt zij niet te beslissen. Ongetwijfeld is er door de achter ons liggende periode van 20 jaren veel bedorven, maar het prachtlievende Oosten komt mogelijk toch wel weer onder den invloed van pracht en decorum, die eenmaal in de massa aangeboren was. Als tenminste daarnaast de Regeering hare ambtenaren ten volle steunt tegenover de extremistische leiders, die hun best doen om het gezag der hoofden te ondermijnen. Daar komt het feitelijk op aan.

Wij verwijzen naar *De Sum. Post* (8 Apr. „Frankrijk en Indo-China"; 6 Apr. „Communisme bij de Marine"), het *Soer. Hbl.* (1 Apr. 2de bl. „Een rotte stee in het Koloniale stelsel" van ir. Maclaine Pont), de *Java-Bode* (1 Apr. „De Chineesche vlagdemonstraties"; 2 Apr. „De brochure van dr. Tjipto" van dr. H. Kraemer) en de *Deli Crt.* (5 Apr. „Een perfide actie"; 6 Apr. „De positie der Chineezen"; 9 Apr. „Het gestook in Holland"). Uit het eerstgenoemde artikel *over Indo-China* citeeren wij de passage: Kenschetsend was de bekentenis van een naar links georiënteerden kolonialen schrijver, dat zijn in de „Humanité" gepubliceerde artikelen over noodzakelijke hervormingen in Indo-China, die de rechten van de Inlanders respecteeren, een order van Moskou aan het Parijsche blad tengevolge hadden, dergelijke publicaties achterwege te laten, daar het communistisch belang meebracht, dat de situatie in een revolutie zou ontaarden.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN CHINEESCHE PERS.

Het Volksonderwijs.

In het blad *Goeroe* (org. Hoogere Kweekschoolbond, Solo) van 10 Maart komt een bespreking voor van het hervormen van het Inlandsch onderwijs. Het doel van deze hervorming is om door het volksonderwijs in den kortst mogelijken tijd het opkomend geslacht op de beste wijze voor te bereiden voor de zware taak: „de opheffing van het volk in geestelijk, zedelijk en economisch opzicht". Met cijfers wordt aangetoond dat jaarlijks 600.000 kinderen van zesjarigen leeftijd gedoemd worden later geen hoogere ontwikkeling te krijgen dan wat de desa- en de 2e klasse scholen kunnen aanbieden. Als opvoedingsinstituut voor het volk kunnen deze scholen gerust worden afgeschreven, door de te eenzijdige opleiding der onderwijzers. Zij kunnen slechts beschouwd worden als een middel tot bestrijding van het analfabetisme, terwijl van de 2e klasse scholen erkend moet worden dat door den „intellectualistischen" aard de leerlin en vervreemd worden van hun omgeving, die gaan meenen dat zij alleen gelukkig kunnen zijn als zij de pen hanteeren.

Er wordt nadruk gelegd op het wenschelijke om het onderwijs te doen beantwoorden aan de eischen van de practijk, in Indonesië grootendeels den landbouw omvattende en verder industrie en nijverheid. Verder wordt in dit artikel een systeem tot hervorming breeder uitgewerkt.

Over hetzelfde onderwerp en van ongeveer dezelfde strekking komt ook in de *Soeloeh rajat Indonesia* (org. Indon. Studieclub, Soerabaja) een artikel voor. Hierin herinnert de schrijver aan de verklaring van den Directeur van Onderwijs in den Volksraad, dat de Holl.-Inl. school bestemd is en zal blijven voor kinderen van meer gegoede ouders. Schrijver besluit daaruit dat daardoor slechts een zoo gering percentage van de Inlandsche jeugd het H.I.S.-onderwijs zou kunnen volgen, dat zij vrijwel geheel aangewezen blijft op de volksscholen en de 2de klasse scholen, waarbij het de groote vraag is of die scholen de kinderen wel zoodanig opbrengen dat zij straks voor de zware taak van opheffing van het aanzien des volks berekend zullen zijn. Schrijver is sterk geneigd die vraag ontkennend te beantwoorden, aangezien de volksschool toch alleen

het analfabetisme bestrijdt. Hoewel de 2de kl... Inlandsche school, algemeen betiteld als stand... school, al beter is, wordt deze echter ook niet ... doende geacht, door een minderwaardige opleid... van het personeel en gebrek aan onderwijskracht...

Door het intellectualisme op die school raakt ... jeugd los van de samenleving; de kinderen g... nog zeer jong, 10 à 11 jaar, van school, kun... dan geen betrekking vinden, doen niets en ve... ten dus alles weer. Het aantal inrichtingen, waar ... verder gaand onderwijs zouden kunnen genie... zooals de ambachtsscholen en de normaalscho... is zoo gering, dat zij ten einde raad sollicite... naar het baantje van schrijver of pandhuisbeam...

Om verandering in dezen toestand te breng... beveelt de schrijver aan het onderwijs te reorga... seeren, opdat de leerlingen behoorlijk kunnen w... den voorbereid op de taak welke hun wacht.

Leger en politie.

In de *Pewarta Deli* (liberaal, Medan), is een ... schrijver niet bizonder ingenomen met de plannen ... tot uitbreiding van het leger als gevolg van ... plaats gehad hebbende onlusten. Hij vindt uitbrei... ding van de politie uitstekend, doch versterking ... van het leger „nonsens" en acht het niet wel aan... nemelijk, dat dit zou geschieden voor een buiten... landschen vijand, daar zelfs daartegen een leger ... van de dubbele sterkte niet zou helpen. Voor ... handhaving der inwendige rust acht schrijver ... tegenwoordige sterkte van 60.000 man geheel vol... doende, waar Engeland in het veel grootere Brit... Indië het wel met 80.000 man doen kan.

Deze schrijver wijt de af en toe uitbrekende ... standen aan de te zware belastingen en heerendi... sten en zegt, dat door verhooging van legeruit... ven natuurlijk de belastingen ook weer zullen s... gen. Hij eindigt met de bewering, dat ook in ... band met uitbreiding van onderwijs en landbouw ... versterking van het leger onverantwoordelijk ... „want voor het volk is meer noodig het verwer... van ontwikkeling dan het offeren van zijn leven ... den strijd tegen militairen."

Islam en politieke actie.

In de *Soeara Sarekat Islam* (org. P. S. I., Djokdj...) over Februari is een auteur aan het woord, die ... velde trekt tegen opvattingen van Islamieten, ... wel leden en bestuursleden van vereeniging... waarvan het duidelijk is, dat zij de belangen be... tigen van het imperialisme of die hun ziel verk... hebben aan het kapitalisme. „In uw streven ... den Islam te verspreiden", zegt hij, „hebt gij st... in den vorm van geldelijke subsidie gevraagd v... het suikerkapitaal, dat millioenen van uw volk ... uw ras in het verderf heeft gestort."

Daarna wendt hij zich tot degenen die zi... Moeslim noemen, doch wars zijn van politiek ... vraagt of zij wel weten wat politiek is. Hij legt ... dat de „theoretische" politiek slechts de richt... aangeeft voor de bereiking van idealen met betr... king tot het bestuur over een land en dat „prak... sche" politiek beteekent het bedrijven van hande... lingen, teneinde de idealen der theoretische p... tiek te verwezenlijken. Volgens schrijver mag ... als Moeslim niet vijandig staan tegenover de p... tiek, want werkelijk, de Islam zou niet de Gr... Godsdienst zijn die hij nu is, indien, bij de kom... van den Profeet in Medina, de Moslims de politi... macht in die Islam-republiek niet in handen h... den gehad.

De politieke macht, juister gezegd de vrijh... van het volk en het vaderland, is een der eerste ... eischten voor de beoefening van den Islam in d... vollen zin van het woord. Het is onmogelijk, v... gens schrijver, dat de Islam ten volle en op de ju... wijze kan beoefend worden in een onder het g... van het kapitalisme en imperialisme staand la...

Hij verklaart, dat daarom de Partij S. I. Hin... Timoer zich zoo krachtig mogelijk aan de politie... actie wijdt, wijst op het voorbeeld door den Prof... gegeven, wat betreft standvastigheid en vastbe... denheid en het niet achten van gevaren in ... strijd tegen de vijanden van den Islam en zegt t... slotte o.a.: „Wij allen weten en voelen, dat w... door een groot gevaar omringd zijn: economisch... verdrukking en uitbuiting. Thans bestaat er e... Groote Beweging, welke geheel en al berust b... steunt op den Islam en ten doel heeft geheel ... volk te vrijwaren van verdrukking en uitzuiging ... Hij eindigt met de opwekking om de beweging d... P. S. I. en in het algemeen de volksbeweging te ... steunen, om niet in een nog grooter gevaar ... komen, n.l. het zich met eigen hand in het verderf ... storten.

Eerebetoon.

ar aanleiding van een reeds eerder in *Soeloeh nesia* (Org. Indon. Studieclub Soerabaja) voornd artikel getiteld: „De laatste hormat-cirire", waarin een Regent aan zijn ambtenaren bevel gaf om, gelijk ook hij het deed, den A. R. et Javaansch en met den *sembah* te woord te an, wordt later de opmerking gemaakt, dat de ndsche ambtenaren op Java en Madoera, wat kkeling en bezoldiging aangaat, wel hooger dan hun collega's in de Buitengewesten, maar ijk nog niet worden gewaardeerd, als gevolg die uit de oude tijden dateerende adatregels, reeds zoo lang hadden moeten verdwijnen. lang dat niet het geval is, kan een vreemdeet anders dan neerzien op den Javaan of Ma-

duidelijk het verschil aan te toonen, haalt r een voorbeeld aan. Een dessahoofd uit Guinea, dat alleen in een „tjawat" gekleed bij den Assistent-Resident op een stoel en door dezen met een handdruk ontvangen.

Dr. Rinkes

redactie van *Bintang Timoer* (liberaal, Welen), wijdt eenige zeer waardeerende woorden D. A. Rinkes, bij gelegenheid van diens afals Hoofd van het Bureau voor de Volkslec prijst hem als een Nederlander onder zooiner rasgenooten, wiens levensgeschiedenis is in een Inlandsch blad te worden opgeteedaar geheel zijn arbeid en streven in nauw is geweest met de directe belangen der In-

redactie wijst er op, hoe Dr. Rinkes van het nkelijk kleine kantoor der Volkslectuur een instelling heeft gemaakt, bekend over geonesië door de vele boeken, die zij in bijna alen van het land heeft uitgegeven en verdat hij wegens zijn rechtvaardigheid zeer was door het personeel, al kon hij onder ge chefs gerekend worden. De redactie eineen hartelijk vaarwel aan Dr. Rinkes, met kering, dat diens arbeid in Indië niet verzal worden.

De doodstraf.

al of niet toepassen der doodstraf bracht eds in de Inheemsche pers veel pennen in g. Over het algemeen blijkt, dat die pers rne de galg toegepast zou zien, niettegene de verklaring van Tjokroaminoto, dat geen lamiet zich tegen de toepassing der doodag verzetten, als die door het wettig gezag opgelegd.

intang Timoer juicht de door den Gouvereraal in eenige gevallen verleende gratie e, noemt dit een moedige beslissing en voorr Z.Ex. een moeilijken tijd door de heftige nting, die het gratiebesluit van de zijde der nen en vooral van de Europeesche (rechtpers in Indië heeft ondervonden.

blad verklaart, dat die Europeesche bladen a, beroepen op de door Tjokroaminoto geerklaring, doch dat de aangehaalde motieor uitvoering van den doodstraf overigens ak zijn en dat daarbij het wraakgevoel meer hand heeft dan het gezond verstand. Met lden wordt voorts aangetoond, dat de afkkende werking van de doodstraf maar ring is te achten.

dactie zegt, dat de door de opstandelingen le moorden over het algemeen niet met chten rade en uit moedwil zijn gepleegd, gevolg van een roode politieke actie, die maakte van hun grieven. Men moet, al zijn ders moordenaars, die uit de samenleving n moeten worden, niet vergeten wat de ne oorzaken zijn, die hen tot hun daden hebben. Het blad vindt met het „Bat. dat de G.-G. krachtig genoeg is om de en der critiek te doorstaan, dat de Indonehooren te beseffen, dat zij zich in deze machter den man moeten scharen, die door genooten gehaat wordt, c ıdat hij rechtheid betracht heeft en hem moeten steunen goede bedoelingen ten aanzien van dit land

et recht van enquête voor den Volksraad.

aanleiding van het bericht, dat Ir. Cramer weede Kamer het voorstel heeft gedaan om Volksraad het recht van enquete te verleerdt in de *Darmo Kondo* (liberaal B. O., Solo), betoogd dat, hoewel dat recht van groote beteekenis is, de toekenning niet wenschelijk is zoolang de Volksraad slechts een adviseerend college blijft, want mocht het verslag van de commissie van onderzoek al door den Volksraad worden goedgekeurd, dan zou er toch geen gevolg aan gegeven kunnen worden als de G.-G. daarmee niet kan instemmen.

Toekenning van meerdere parlementaire rechten zal volgens schrijver van geen beteekenis blijven, zoolang men geen echte volksregeering heeft, die eerst kan ontstaan als het kiesstelsel zoodanig is gewijzigd, dat de vertegenwoordiging inderdaad door het volk wordt gekozen.

In verband met de samenstelling van den nieuwen Volksraad blijft schrijver de meening toegedaan, dat een uit dien Raad te vormen commissie van onderzoek van dezelfde hoedanigheid zal zijn als een door de Regeering aangewezene. Daarom im het gewenscht, dat het recht van enquete nog bij de Regeering berust; alleen moet er voor gezorgd worden, dat in een commissie niet alleen ambtenaren worden opgenomen.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De Mei-afl. opent met een, ook wat illustreering betreft, zeer interessante bijdrage van den hr. Tassilo Adam over „De dieren in de Javaansche wajang". Het opstel heeft betrekking op een wajangwong (= mensch)-voorstelling, gegeven aan het Jogja'sche hof, waarbij verschillende medespelers schitterend verkleed waren als dieren, die in de heldensagen der Javanen zulk een groote rol spelen. — De hr. V. I. van de Wall schrijft over de restauratie van de toko Merah te Batavia, aan welk huis zoo vele historische herinneringen zijn verbonden. — De hr. Joh. F. Snelleman wijdt eene nabeschouwing aan de van 1—15 Febr. jl. te Rotterdam gehouden tentoonstelling van „neger- en andere plastiek". — Mr. C. T. Bartling vestigt de aandacht op een in zijn bezit zijnd koperen beeldje van Borneo waarvan hij de beteekenis niet geheel kan verklaren. — De rubriek Boekbespreking bevat een aankondiging van Jasper-Pirngadie: De goud- en zilversmeedkunst in Indië. — Alle artikelen verduidelijkt door belangwekkende afbeeldingen.

Inter-Ocean.

Inhoud van het Febr-Nr. voor zoover op Indië betrekking hebbend. The enchanted camera, by M. Zobel. (Mededeelingen over Bali, met ill.). — Sylvan glades and the sea, by S. A. Reitsma (beschrijving der Wijnkoopsbaai en omgeving, met ill.). — Tobacco culture in Java (met afb., door Mrs. H. H. de Cock). — Verder schrijft o.m. S. Kalff over „a lost Dutch Colony", nl. Ceylon.

Mededeelingen luchtverkeer.

Verschenen is No. 4 der Mededeelingen over het luchtverkeer in en naar Ned.-Indië, uitgegeven door de Vereeniging Comité Vliegtocht Nederland-Indië. 1) Men vindt er in de eerste plaats in afgedrukt de redevoeringen van Gen. Snijders en Prof. Treub, gehouden op de bekende bijeenkomst op 26 Maart jl. in de Ridderzaal te 's-Gravenhage. Verder bijzonderheden over de tweede mailvlucht naar Marseille op 18 Maart, benevens mededeelingen over de Rijksluchtvaartpolitiek, de Britsche Rijksconferentie enz. — Merkwaardige foto's verluchten den tekst.

De Indische Mercuur.

No. 18 (4 Mei). Rapport over Suriname, door W. de Cock Buning; en: Beschouwingen naar aanleiding van een studiereis naar Suriname, door Mr. J. H. van Laer. Besproken door Mr. Dr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het 4e kwartaal van 1926 (slot). — Koffie-statistiek voor Nederl.-Indië. — Kleine mededeelingen. (Hoe het buitenland over Indië denkt. — De beteekenis van het tourisme in Ned.-Indië, enz.). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft ditmaal een literatuuroverzicht over vezelstoffen, plantenziekten en plagen, bodemvraagstukken.

1) Deze Mededeelingen verschijnen ongeveer viermaal 's jaars en worden op verzoek gratis aan belangstellenden in Nederland en Ned.-Indië toegezonden. (Adres: Dr. W. L. Groeneveld, Hofweg 9, Den Haag).

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

(Vervolg).

MUZIEKHANDELAREN
Muziekhandel Dajos Bela, Fred. Hendriklaan 190, Den Haag.
Ph. Kruseman, Noordeinde 91, Den Haag.

OPTICIENS
P. W. Hiele, L. Jansstraat 27, Utrecht.
C. v. Monsjou, Valkenboschplein 19, Den Haag.

PARAPLUIE-MAGAZIJNEN
Kalker's Modemagazijn, Kalverstr. 100, Amsterdam.
A. Querelle, Schoolstraat 10, Den Haag.

PIANOHANDELAREN
L. Jacobi, Regentesselaan 123, Den Haag.

PORSELEIN EN AARDEWERK
Focke en Meltzer, Hoogstraat 5, Den Haag.
C. Hoying, Spuistraat 20, Den Haag.

POSTZEGELHANDEL
Max Pool, Korte Poten 25, Den Haag.

RECHTSKUNDIGE BUREAUX
v. d. Geer, W. de Withstraat 79, Den Haag.

REISBUREAUX
Kon. Paketvaart Mij., Amsterdam.
Rotterdamsche Lloyd, Rotterdam.

RESTAURANTS
Rest. Duinoord, Sweelinckplein, Den Haag.
W. F. Klink, Wagenstraat 109a, Den Haag.
Rest. Promenade, Oude Schev. weg 21, Den Haag.
Rest. de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.

RIJWIELHANDELAREN
P. Nassenstein, Bachmanstraat 42, Den Haag.
J. F. Vrolijk, W. de Withstraat 68, Den Haag.

SCHOENMAKERS
R. Grothe, Goudenregenstraat 298, Den Haag.
A. J. Linneweever, Westeinde 32a, Den Haag.

STOOMVAARTLIJNEN
Crans & Co., Plein 22a, Den Haag.

TANDARTSEN
Alg. Haagsch Inst. voor Tandheelkunde, Piet Heinstraat 2, Den Haag.
A. J. M. v. d. Sprong, Laan van Meerdervoort 426, Den Haag.
J. van Veen, Weimarstraat 27, Den Haag.

TEHUIZEN VOOR KINDEREN
Kl. Opvoedingstehuizen, Pr. Mauritsplein 23, Den Haag.
H. Lenstra, Hoofdweg 53, Amsterdam.
Tokuni, Amersfoort.
Zandbergen, Amersfoort.

TEHUIZEN INDISCHE BEDIENDEN
Persinggahan, v. Boetselaerlaan 2, Den Haag.

TOKO'S
Toko Bogor, Suezkade 12—12A, Den Haag.

TRICOT-GOEDEREN
Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.

UITZENDING VAN DINERS
Maison Blom, 2e Schuytstraat 77, Den Haag.

VERMAKELIJKHEDEN
Dierentuin, Benoordenhoutscheweg, Den Haag.
City Theater, Veenestraat, Den Haag.

VERZEKERINGEN
Bruno Tideman, Kanaalstraat 15, Apeldoorn.
's-Grav. Rijwielverz. Mij., Conradkade 56, Den Haag.
Onderl. Levensverz. Eigen Hulp, Kortenaerkade 3, Den Haag.
Schenzer's Alg. Ass. Kantoor, Papaverhof 35, Den Haag.

VLEESCHHOUWERIJEN
H. J. M. van Duyne, Keizerstraat 165, Scheveningen.
D. Elings, Piet Heinstraat 81, Den Haag.
Verwoerdt, Heerenstraat 11, Voorburg.

WASCH- EN STRIJKINRICHTINGEN
P. de Haan, Looierslaan 2, Voorburg—Veur.
v. Kuyeren en Horstman, Wingerdstraat 45, Den Haag.

ZANG
Mevrouw Alma, 2e Sweelinckstr. 185, Den Haag.

Katholiek Indisch Weekblad.

Inhoud van No. 5 (28 April). De openlegging van Atjeh. — Mangaan in Ned.-Indië. — Luchtvaart Holland-Indië. — Hollandsch-Indisch radio nieuws. — Sumatra's Westkust. — De Koran en de doodstraf. — „Indonesien hat das Wort" (bespreking eener brochure van den communist Semaoen). — De P. K. I. en de onlusten. — Nieuw-Guinea. — De interneering. — Kort nieuws.

Missie- en Zendingperiodieken.

A n n a l e n M i s s i e h u i s T i l b u r g. Mei '27. Uit de Kaja-Kaja-wereld. Uit een brief van Pr. A. Drager (met ill.).

D e M a c e d o n i ë r. April '27. De Koran, door D. Pol. — In het land van de Papoea's, door F. J. F. van Hasselt; bespreking door D. Pol.

S t. C l a v e r b o n d. Mei '27. Pastoor Carolus Wenneker, door J. J. Rijckevorsel. (Nekrologie, met portret). — Mangoendarma, door H. Bastiaanse (met portret). — Scholen voor Inlanders in de Missie der Paters Jezuieten op Java ult. 1926.

D e B a n i e r. 18 Maart '27. Schetsen uit het leven van Ludwig Ingwer Nommensen, den Apostel der Batakkers, door J. H. Hemmers (vervolg; zie ook het 25 Maart Nr.). — Id. Nr. van 25 Maart. Onze gouv. bedrijven en -diensten. De Pandhuisdienst (vervolg), door A. M. S. — Iets over gratie, door C. A. W.

D e O p w e k k e r. Maart '27. Kantteekeningen op de inheemsche pers, door Dr. H. Kraemer. — Het syncretisme in den godsdienst bij de Chineezen, door D. W. Edward. — Reisindrukken (van de Minahassa), door Dr. H. Kraemer.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. 16, No. 3 (Mei '27). In memoriam Jacob Hendrik Liefrinck, door J. E. Bijlo. — Koloniën als leden van den Volkenbond, door Prof. Dr. E. Moresco. — Van een metalen vischje, afkomstig van Atjeh (merkwaardig door een op den buik aangebrachte Arabische inscriptie), door Prof. C. Spat. — De troebelen in China, door Mr. W. J. L. van Es. — Franschen in den Oost-Indischen Archipel, door S. Kalff (historische beschouwing). — De belastingdruk op de Inlandsche bevolking en haar economische toestand (vervolg), door Prof. G. Gonggrijp. — Een kort wederwoord (aan den hr. H. J. van Mook), door Prof. Mr. G. J. Nolst Trenité. — De positie van den Assistent-Resident-afdeelingschef in de Buitengewesten, door F. Drossaers. — Kroniek. (De nieuwe Volksraad. — De groeiende Universiteit. — Enz.). — Vreemde Koloniën. — Literatuur.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

Met betrekking op de Indiën bevat de Mei-afl. van dit tijdschr. de volgende bijdragen: Geografische lengten in Nederlandsch-Indië, door J. van Roon. — De expeditie naar het Wilhelmina-gebergte (Suriname) in 1926, door Dr. G. Stahel. VI. (I. Naar de Indianen. II. De terugtocht). — Verder het periodieke bibliogr. overzicht van W. C. M. en eenige besprekingen van geologische publicaties over Indië. — In de rubriek Genootschapszaken een overzicht eener voordracht van Pr. P. Vertenten over koppensnellerij en bijgeloof der Marind-Anim (Kaja-Kaja's).

De Indische Verlofganger.

Uit den inhoud van No. 39 (6 Mei). In de Molukken, door A. Weruméus Buning (historische beschouwing). — Een O.-I. bestuursambtenaar, vader van eene Oostersche (Celebische) prinses, door C. Vis-Janssen van Raay (levensbijzonderheden van P. J. B. de Perez de Baron). — Indische curiosa: Fakkel- en oliestandaards, door P. B.

De Indische Culturen.

No. 7 (van 1 April) bevat o.m. Dendrobium Sw., door H. J. Wigman (met ill.). — Japansche groene thee. „A treasure of the world", by K. Otani. — De uitkomsten van de cacao-selectie op „Djati Roenggo" en eenige opmerkingen over de selectie van andere overjarige gewassen, door Dr. C. J. J. van Hall. — Import van nieuwe aardappel-variëteiten in Ned.-Indië, door D. Buyze (slot). — Ned.-Indische thee te Parijs. (Artikel van J. Thierry Kempf in het *Kol. Weekbl.*, met Naschrift van A. E. Reijnst in de *Ind. Merc.*).

Geneeskundig tijdschrift voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van dl. 67, afl. 1. Wilhelm August Paul Schüffner (hoogleeraar in de Tropische hygiëne van het Instituut voor Tropische

Hygiëne te Amsterdam), door Vervoort (met portret). — Anthropologisch bloedonderzoek bij verschillende rassen in Nederlandsch-Indië, door W. J. Bais en Dr. A. W. Verhoef. — Technische wenken voor het verzamelen van muskieten, door S. L. Brug. — Zijn de muskieten, die malaria overbrengen, derhouden, abnormaal levende exemplaren? door Dr. W. B. Doorenbos. — Schüffner en de Batakkers, door B. M. van Driel. — De invloed van prophylactische enting op het voorkomen van Febris typhoidea, door W. Kouwenaar. — Over schildklier bij Javaansche immigranten, door C. R. Pfiester. — Oorzaken van blindheid in Atjeh, door J. Tijssen. — Het belang van de statistische methode voor de geneeskunde, in het bijzonder voor de hygiëne, door Dr. E. W. Walch. — Opmerkingen over geneeskunde, geneeskunst en statistiek, door Dr. G. W. Kiewiet de Jonge. — Over het in 1926 te Trinil gevonden en ten onrechte als rest van het schedeldak van een praehistorischen mensch beschouwde fossiel, door A. W. Mijsberg.

• • •

Koninklijke Vereeniging „Koloniaal Instituut" Amsterdam. Zestiende jaarverslag 1926 (Geïllustreerd). (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Klank- en vormleer van het Morisch (Eerste gedeelte), door S. J. Esser. (Verhandelingen van het Kon. Bat. Gen. v. K. en W., deel 67, 3e stuk). (Leiden, A. Vros).

Voordrachten over de geologie van Nederlandsch Oost-Indië, door Dr. L. M. R. Rutten, hoogleeraar aan de Rijks-Universiteit te Utrecht. Met kaarten en afbeeldingen. (Groningen—Den Haag, J. B. Wolters).

Nederland en Indië in de buitenlandsche pers, door Mr. H. Salomonson. (Haagsch Maandblad, Mei '27).

Mystiek in den Islam, door J. Kruisheer (slot). (Theosofisch Maandbl. v. N.-I., Maart '27).

Over koken en eten (bij de Toradja's van Midden-Celebes), door Dr. A. C. Kruyt. (Mensch en Maatschappij. Mei '27).

In Borneo jungles. Among the Dyak headhunters, by W. O. Krohn. Illustrated. (Indianapolis, Bobbs-Merrill Company).

De Indische invoerrechten, door Mr. Dr. H. A. van Gybland Oosterhoff. (Handelsberichten, April '27).

Typen van den regenval in Ned.-Indië, door J. Boerema. Met kaarten. (Kon. Magn. en Meteor. Observatorium te Batavia. Verhandelingen No. 18). — Monsoon-currents in the Java Sea and its entrances, by Dr. H. P. Berlage Jr. (Id. No. 19).

Suriname, emigratiegebied voor Nederland, door Th. Lens. (Neerlandia. Mei '27).

Overzicht van de dierlijke vijanden van de kapok-cultuur op Java; door J. C. van der Meer Mohr. Met platen. (Instituut voor Plantenziekten. Bull. No. 21).

Een onderzoek naar fijnheid en verdeeling van het phosphorzuur en zijn opneembaarheid in de mergelgronden van Java, door Dr. J. Th. White. Met afb. (Meded. Alg. Proefstation Landbouw No. 23).

Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië gedurende het jaar 1925. Deel II. Buitengewesten. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek No. 39).

De „Simon Bolivar". De vaart op West-Indië, door G. M. N. Met ill. (Eigen Haard. 23 April '27).

Suriname.

In de zitting van 29 April heeft de Eerste Kamer de begrooting van Suriname voor 1927 zonder Stemming, woord van debat goedgekeurd. Op dit voor Suriname zoo gewichtig moment had geen der leden iets op het hart, dat niet reeds gezegd was in het Voorloopig Verslag. En aan tijd heeft het hun ren niet ontbroken, want reeds om drie uur werd de vergadering verdaagd tot Dinsdagavond 10 Mei.

• • •

Aan het Voorloopig Verslag der Koloniale Staten over de ontwerp-begrooting voor 1928 ontleenen wij het volgende:

„In den aanvang van het weldra afgeloopen

...ar hebben de Koloniale Staten het noodig ge-...eld zich schriftelijk tot den Minister van Ko-...n te richten, ten einde het door het College in-...en standpunt inzake het beheer van Suriname ...ien bewindsman te doen kennen.

...e Memorie van Antwoord op het wetsontwerp ...efinitieve vaststelling van de Surinaamsche be-...ing voor het dienstjaar 1927 heeft de Minister ...egedeeld, dat de inhoud van genoemd adres in ...punten zijn aanvankelijke instemming had"...

...et ingenomenheid is door de leden van de Kol. ...n kennis genomen van de krachtige po-... door de Moederlandsche Regeering om het ...gebedrijf in Suriname van de meest druk-... lasten te verlossen en een gunstige kans tot ...ikkeling te geven en de Koloniale Staten ver-...n zich in het in hoofdzaak aanvaarden der ...n, voorgesteld door den ondernemersraad ...uriname, welke tegemoetkomen aan de reeds ... dit College gevestigde en meermalen daar ...oken meening, dat slechts krachtige maat-... van vèr strekkenden aard in staat zullen zijn ... tot bloei te brengen. Tot groote vermeerde-...n productie zullen de nu bij den Moederland-... Wetgever aanhangige voorstellen zeker kun-...eren, indien bij uitvoering der verder te tref-...elingen het particulier initiatief ook volledig ... recht zal kunnen komen en de overheids-...ooveel mogelijk beperkt worde.

...n Suriname ontworpen begrooting voor 1928 ...n dit opzicht niet wat de Staten gemeend ... te mogen verwachten. Wèl kan met voldoe-...orden vastgesteld, dat de Gouverneur voort-... belangstelling voor Suriname in het Moe-...d en in den vreemde op te wekken en dat ...erikaansch kapitaal hier welwillend wordt ...gen en gesteund; maar kan men ook zeggen ... productie des lands hier inderdaad zooveel ...ijk wordt bevorderd, zoolang men o.m. voort-...el voor de winning van rubber bestemd ka-...hier zelfs elke proef van belegging te ont-...zonder dat wordt nagegaan of het geen zaak ...p dit punt bestaande afwijzende meening ... directeur van het proefstation te herzien, ... de juistheid daarvan onder de planters ...r gerechte twijfel is gerezen?

... de afwezigheid van bijkans den geheelen ...n het landbouwproefstation tijdens een zoo ... droogte als in 1926 Suriname teisterde, in ...stemming met de belangen van den land-...n de productie?

...r in alle tropische streken tijdens en na den ...oorlog de belangstelling der Overheid sterk ...aakt voor de ontwikkeling van den kleinen ...w, waarin een machtige factor tot verhoo-...r productie wordt gezien, werd, naar het ... der Staten, hier niet voldoende aandacht ...ken aan het belang van deze bevolkings-... De gebrekkige belangstelling toch van het ...wproefstation voor den kleinen landbouw ...r het plantagebedrijf, zoowel wat invoering ...uwe cultures als bestrijding van ziekten aan-...eeft ook de aandacht der Staten getrokken ... betere regeling te dien opzichte wordt nood-...geacht om tot goed gefundeerde productie-...dering te komen.

...iet aanvaarden van het voorstel der com-...tot herziening der domeinwetgeving om in ...g onzer beide zusterkolonies het zelfstan-...mansbedrijf voor de balatanijverheid in te ...wijst er niet op, dat getracht wordt om met ...chikbare middelen de productie des lands ...n toenemen.

...en poging tot inkrimping van de overheids-...ding blijkt in deze begrooting niet in die ...s de Staten zouden wenschen en zij meen-...halve met kracht daarop te moeten blijven ...gen"......

„Ten aanzien van den uitgesproken wensch ...er aanraking tusschen het particulier ini-...n de landsdiensten, stellen de Staten voor ...rijfsraad in het leven te roepen voor het be-...n het spoor- en vaartuigbedrijf, waarvoor ...in het particuliere leven werkzame perso-... plaatsvervangers worden benoemd om met ...recteur van het betrokken departement de ...gestie van de verkeersdiensten na te gaan ...r noodig voorstellen tot wijziging te ontwer-...n welke samenwerking een meer commer-...beheer dezer diensten wordt verwacht.

...eens zouden de Staten er prijs op stellen ...ndbouwproefstation onder het beheer der ...ouwvereenigingen te brengen op de wijze als

de Indische proefstations voor het meerendeel zijn georganiseerd, uit welk verband zich een nauwer aanraking tusschen proefstation en planters zou ontwikkelen.”......

* * *

Aan het V. V. van Kol. Staten over het ontwerp tot verhooging van de rij- en voertuigenbelasting is het volgende ontleend:

De Koloniale Staten zouden den wegenaanleg gaarne naar een meer omlijnd systeem uitgevoerd willen zien, zoodat niet plotseling nieuwe wegen op niet vooruit vastgestelde plaatsen worden begonnen en buiten der Staten medewerking financieele offers vragen, welke vooraf niet overwogen zijn.

Waar thans gevraagd wordt aan de Staten eene verordening te helpen tot stand brengen, welke een belangrijke verhooging van lasten legt op de gebruikers der bestaande wegen, doch door.hen wel weer op de overige bevolking zal worden afgewenteld, zonder dat daartegenover een ander perspectief wordt geopend dan de mededeeling van het voornemen den wegenaanleg voor het vervolg in plaats van geheel door vrije arbeiders ten deele door gestraften te doen uitvoeren, een stelsel dat naar 's bestuurs inzicht aanbeveling verdient wegens de lage kosten, maar dat toch eigenlijk de thans gevolgde werkwijze slechts omkeert, nu de aanleg door vrije arbeiders en het onderhoud door gestraften geschiedt, daar vindt het college geen vrijmoedigheid tot die verhooging van lasten mee te werken, zoolang niet is vastgesteld een zij het ook nog zoo bescheiden plan van wegenaanleg voor de naaste toekomst met aangifte van de middelen daarvoor noodig en de wijze waarop die zullen worden verkregen en hoe ze zullen worden besteed.

In nauw verband met dit plan van wegaanleg zal tegelijk overwogen moeten worden het instellen van een wegenfonds, zooals kortgeleden in Nederland is geschied.

* * *

Dezer dagen heeft de Ondernemersraad voor Ned.-Indië te 's-Gravenhage zijn jaarlijksche algemeene ledenvergadering gehouden. In verband met het door den voorzitter te behandelen onderwerp waren ditmaal de besturen van verschillende bevriende organisaties uitgenoodigd de vergadering bij te wonen, n.l. van het Verbond van Ned. Werkgevers, Centraal Overleg in Arbeidszaken voor Werkgeversbonden, de R.K. en de Chr. Werkgeversvereenigingen, zoomede de Ondernemersraad voor Suriname.

Bij de rondvraag verkreeg de heer Kasteleyn het woord, die — volgens het verslag in de N. R. Ct. van 7 Mei, ochtendblad A — zeide niet te kunnen nalaten van het samenzijn van zoovele Oost-Indische ondernemers gebruik te maken, om een lans te breken voor de ontwikkelingsmogelijkheden van de kolonie Suriname.

Spreker brengt in herinnering de geschiedenis van het Suriname Studie-Syndicaat, dat door een samenloop van omstandigheden er niet in geslaagd is het kapitaal voor Suriname te interesseeren, en de daarop gevolgde actie van den Ondernemersraad voor Suriname, welke tot dusverre reeds het belangrijke resultaat heeft opgeleverd dat minister van koloniën en Staten-Generaal zich hebben vereenigd met enkele door dien raad voorgestelde maatregelen, waardoor de op de Surinaamsche ondernemingen drukkende lasten aanmerkelijk zijn verlicht en de opening van nieuwe bedrijven in de kolonie veel aantrekkelijker is geworden. Thans is het woord meer aan het kapitaal om te toonen, dat het de genomen maatregelen op prijs stelt en het groote belang, dat Suriname vooral in de toekomst voor Nederland kan krijgen, beseft. Bij voorbaat doet spreker een beroep op de medewerking der aanwezigen, wanneer binnenkort ten behoeve van Suriname een beroep op de geldmarkt zal worden gedaan.

De voorzitter antwoordde dat de hoogst belangrijke aangelegenheid door den heer Kasteleijn ter sprake gebracht, natuurlijk zonder voldoende voorbereiding in deze vergadering niet in discussie kan worden genomen, doch dat de heer Kasteleijn bij diens streven op zijn warmen steun kan rekenen.

* * *

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op de Mei-afl. van het „Tijdschrift v. h. Kol. Nederl. Aardrijksk. Genootschap”, waarin het slot van het verslag van den leider van de expeditie naar het Wilhelminagebergte, Dr. G. Stahel. Dit stuk bestaat uit

twee hoofdstukken: I. Naar de Indianen en II. De terugtocht.

* * *

Over „de jongste Suriname-expeditie" geeft de *„Haagsche Post"* van 7 Mei, in de rubriek „Van Weten en Zoeken", een goed overzicht.

Aan het werk, dat de expeditie deed aan de „New River" — een der bronrivieren van de Corantijn — zal de schrijver een afzonderlijk opstel besteden.

* * *

In de Mei-afl. van *„Neerlandia"* een interessant artikel van Dr. Th. Lens: „Suriname, emigratiegebied voor Nederlanders."

* * *

In *„Dalmeijer's Volks-Universiteit"*, week van 2—8 Mei, voortzetting van den cursus over Suriname, onder leiding van den oud-Gouverneur G. J. Staal.

Dit deel handelt over het verkeer te water en te land, over post-, telegraaf- en telefoonverkeer en over geldverkeer.

* * *

Uit de N. R. Ct. van 2 Mei, Av.blad E:

Het Philips laboratorium ontving naar aanleiding van de muziekuitzending voor Suriname op Zaterdagavond j.l. het volgende telegram van Z.Exc. den gouverneur:

„Bijzonder hartelijk dank voor schitterend geslaagden avond."

Curaçao.

Begrooting 1928.

Het Voorloopig verslag van den Kolonialen Raad is hier te lande aangekomen op een tijdstip, waarop in Curaçao de begrooting reeds behandeld is in openbare zitting van den Kolonialen Raad of daar staat behandeld te worden. Zoo blijft het haastwerk. Indertijd is betoogd, dat de gouvernementssecretarie niet vroeger met het ontwerp der begrooting gereed kan zijn en wij nemen dit voetstoots aan, maar een eenvoudige wijziging van het regeeringsreglement kan het tijdstip der openbare behandeling zonder eenig bezwaar verschuiven, waardoor de Raad meer tijd kan besteden aan de geheele behandeling. De Raad zelf zegt er dit van in het V. V.:

„Door verschillende leden werd betreurd, dat geen rekening is gehouden met den wensch door den ondervoorzitter op 8 Mei 1926 bij de behandeling der laatste begrooting uitgesproken om de nieuwe werken en voorstellen bij afzonderlijke begrooting aan te brengen. Door het toevoegen van alles bij elkander wordt er geen juist beeld verkregen en wordt de toestand niet zuiver weergegeven. Aangezien noodzakelijk een terugblik op het afgeloopen jaar moet worden geworpen, waarbij gewichtige onderwerpen zich aan de aandacht opdringen, maakt de korte tijd tusschen het indienen en behandelen der begrooting het verder vrijwel onmogelijk voldoende zorg aan het bestudeeren der nieuwe plannen te besteden, te meer, als de afdeelingen op een of ander punt uitvoerige inlichtingen verlangen."

Wij voor ons scharen ons aan de zijde der leden, die het niet betreuren, dat het denkbeeld-Gorsira niet verwezenlijkt is. Men zou op die manier een begrooting krijgen, die feitelijk geen begrooting is, omdat het van te voren zou vaststaan, dat die op belangrijke punten zou moeten gewijzigd worden, waardoor ook de cijfers in het geheel geen juist beeld van den toestand zouden geven.

Intusschen zal de geschapen toestand waarschijnlijk oorzaak zijn geweest, dat inmiddels, al of niet met medewerking van het bestuur, tal van posten zijn afgevoerd en tot later uitgesteld, waarbij de Koloniale Raad vergeet, dat het niet aan hem staat te beslissen of de minister later bij hem zal terugkomen met zijn voorstellen of wel aanstonds zich tot de Staten-Generaal zal wenden.

Zoo heeft men de plannen en voorstellen tot herinrichting der politie. Het V. V. vraagt in afwachting van de afdoening van het desbetreffende ontwerp door den Raad de voor de militaire po[litie] aangevraagde gelden te laten vervallen en te [...] vangen door de in vorige jaren aangevraagde da[...] den. Evenwel brengen de Nederlandsche da[...] den het bericht, dat het een punt van overw[eging] in de commissie van rapporteurs der begroo[ting] van 1927 Tweede Kamer heeft uitgemaakt of [de] behandeling van dit onderwerp in die begroo[ting] moest worden uitgesteld. Deze vraag is ontken[nend] beantwoord. We kunnen dus wel als zeker [aan]nemen, dat de militaire politie er komt, niet a[l] ondanks den K. R., maar zelfs buiten dezen [...] En wij gelooven, dat dit nu maar het beste is.

Veel is er over het Voorloopig Verslag niet [te] zeggen. Opbouwende critiek geeft het niet. Sle[chts] klachten. Klachten over overschrijdingen der [...]gestane gelden in het afgeloopen jaar, klachten [over] onvoldoende voorbereiding van posten, enkele [wen]schen, raadgevingen en vragen. En onder deze [...]gen zelfs deze uitermate belangrijke in verband [met] de aanvraag van gelden voor een school: hoe la[ng] er te voet over gedaan wordt van Groot Kwartier naar Santa Rosa of Santa Maria. Zouden de leden niet van een topografische kaart kunnen lezen? Zouden zij, die zich wel eens als „volksvertegenwoordigers" voordoen, zoo weinig voeling met het volk hebben, dat zij dit niet kunnen vragen aan de meest belanghebbenden?

En over dat andere *volks*belang, de ambtenaarssalarissen, geen woord! Wel achtte de raad den [tijd] gekomen om tot invoering van een regeling te [...] den rechtstoestand der ambtenaren over te [gaan]. Zou men niet eerst hun geldelijken toestand [...] regelen, anders is straks een regeling van [den] rechtstoestand misschien niet meer noodig.

Dr. P. H. van der Hoog.

Wij vernemen, dat dr. P. H. van der Hoog als [ge]neesheer der Surinaamsche Bauxite Maatsch[appij] naar Suriname is vertrokken.

Een nieuwe betrekking.

In de Nederlandsche bladen van 29 April [le]zen wij:

„Morgen zal op telegrafisch verzoek van den [Gou]verneur van West-Indië, die voor dit doel [een] garden-party heeft georganiseerd, een speciaal [pro]gramma voor deze kolonie worden uitgezonden, waarvan vaderlandsche liederen den hoofdschotel zullen uitmaken."

Politie.

De „Tropical", die in *La Union* rake dingen [me]deelt, die hij heeft vernomen, vertelt in het [nummer] van 7 April over „dat er op Aruba druk gevraagd wordt naar politie-agenten, maar dat Curaçao er niet genoeg heeft."

Bovenwindsche eilanden.

Op de meegedeelde plannen met de Bovenwind[sche] eilanden antwoordt de Koloniale Raad in [het] Voorloopig verslag:

„Wat de Bovenwindsche eilanden betreft, [is] men algemeen overtuigd, dat zij, door emigratie [ge]teisterd, steeds achteruit gaan. De afdeelingen [zijn] met het Bestuur van meening, dat ingrijpende [ver]anderingen dienen te worden gebracht in de [admi]nistratieve inrichting dier eilanden, wil [men] eenigszins rekening worden gehouden met het [be]lang van de plaatsen in verband met de daar [ge]dane uitgaven. Waar het Bestuur reeds een [ge]heel schema voor oogen heeft, hadden de afdeelin[gen] gaarne gezien, dat het Bestuur niet alleen [mel]ding maakte van de af te schaffen belastingen, [maar] ook mededeelde hoeveel en welke ambtenaren [over]tollig zouden worden en welke bezuinigingen te [ver]wachten waren: m.a.w. dat het Bestuur een [...] van hetgeen prijs gegeven en uitgespaard w[ordt] van inkomsten en uitgaven overlegde, aantoo[nende] den toestand na doorvoering van het plan, op[dat de] afdeelingen zich omtrent een en ander een o[ordeel] zouden kunnen vormen. In de afdeelingen zijn [...] stemmen opgegaan om de betrekking van Gez[ag]hebber van de Bovenwindsche eilanden op te [hef]fen en ambtenaren van lageren rang op elk [der] drie eilanden als bestuursambtenaren te laten [op]treden. Lettende op het geringe aantal inwoners [van] elk dier drie eilanden (volgens het Koloniaal [Ver]slag 4920 samen) werd het, na eventueele afsch[af]fing van belastingen niet meer noodig geacht [een] hoofdambtenaar met een jaarlijksch inkomen [van] f 7000 bij den door het Bestuur beschreven toest[and] van inzinking, als Gezaghebber te laten optreden

Ingezonden.

'. 's-Gravenhage, 5 Mei 1927.

Mijnheer de Redacteur,

In het „Koloniaal Weekblad" no. 12 wordt medegedeeld, dat het verbruik van opium in het jaar 1920 bedroeg 2607 thail, 1923-1386 th., daarna stationnair bleef.

In een verslag der opiumfabriek in 1924 wordt ons daarentegen verteld dat de inhoud der 88.353.726 tuben in 1923 verzonden 1.241.160[67] thail Ledroeg. Dit volgens een krantenuitknipsel.

Nu hoeft „verzonden" en verkocht niet hetzelfde te zijn, maar het verschil is hier bij het dwaze af.

Een thail is 38.6 gram, dus de opgave van het weekblad lijkt mij een onmogelijkheid: geen 100 K.G.! Waarmee een groote fabriek een jaar zou werken!

De geheele opgave luidt:

Verwerkt ruw		Aantal tuben gevuld	Aantal tuben verzonden	inhoud der gevulde tuben in thails	verzonden werden in tuben thails
612.2	picol	88.353.726	89.001.300	1.241.160.07	1.265.572[5]
801.2	„	92.999.025	93.107.850	1.244.822.29	1.279.723[75]

De beide opgaven lijken in 't geheel niets op elkaar. Heeft de heer Van Wettum in Genève fabeltjes verteld, of heb ik niet goed gelezen? Of is ook het verslag van 1924 er geheel naast?

Hoogachtend,
Uw dr.,
D. H. ARENDS.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Nijmegen.

SOCIETEITSMIDDAG. De volgende Societeitsmiddag zal gehouden worden weer in het Oranje-hotel van 's middags 3—5.30 uur, op Zaterdag 14 Mei, waar de Heer Burger — als vervolg op zijn jongste voordracht — zal geven een causerie met lichtbeelden „Een wandeling over het eiland Curaçao". Wij twijfelen er niet aan, of de aanwezige leden van Zaterdag j.l. zullen allemaal minstens één ander lid meebrengen om de vlotte causerie van den Heer Burger bij te wonen en keurige lichtbeelden te zien, vooral van een land, dat weinig gekend wordt.

Deze causerieën van den Heer Burger — waarvan de eerste zeer belangrijk, leerzaam en interessant was — zijn tevens bedoeld als een algemeene inleiding voor de in het najaar te houden tentoonstelling over West-Indië.

Komt dus allen naar de Sociëteitsmiddagen!
Werft nieuwe leden!

De Secretaris,
v. d. Berghstraat 74. GESCHER.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Dorsch, Hoofdagent van Politie 1e kl. in de residentie Cheribon, Zammerlingen (Hohenzollern).

de Groot, Hoofdopzichter b. d. Waterstaat en bij 's Lands B.O.W., p.a. Hotel Pomona, 's-Gravenhage.

V. A. v. d. Zijl, geb. Popta, Bedieningsleidster b. d. P.T.T.-dienst, Archimedesstraat 62, 's-Gravenhage.

L. Vorst, Commies 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Sliedrecht.

J. Kortenschijl, Hoofdagent van Politie in de residentie Pasoeroean, Hofstraat 11, Kampen.

W. Dommissie, Tijd. wnd. adj.-inspecteur b. d. P.T.T.-dienst, Groot Hertoginnelaan 105, 's-Gravenhage.

H. Lamers, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Hengelo (Gld.)

D. F. van Braam Morris, Bewaarder v. h. Kadaster te Weltevreden, Lubeckstraat 45, 's-Gravenhage.

H. G. van der Munnik, Werkmeester bij de Staatsspoor en Tramwegen, Parallelweg 103, Rotterdam.

D. Veenman, Referendaris b. h. Dep. der B.O.W., Regentesselaan 129, 's-Gravenhage.

B. H. H. Schurink, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O. E. L. O., Morellenlaan 7, Apeldoorn.

P. den Hoed, Landmeter der 3e kl. bij het Kadaster, Beukelsdijk 49b, Rotterdam.

R. Robacher, Hoofdagent van Politie 1ste klasse in de residentie Semarang, Rue de Faisans, Mulhouse H/Rhin.

Ir. A. C. Bakhoven, Houtvester b. h. Boschwezen in Ned.-Indië, p. a. C. R. Bakhoven, Dr. D. Bosstraat 4a te Groningen.

E. Kedde, Controleur 1e kl. b. h. Binnenl. Bestuur, Joh. Vijghstraat 48, Nijmegen.

K. Dijkstra, Gedipl. hoofdtechn. ambtenaar b. d. P. T. T.-dienst, Auke Stellingwerfstraat 2, Leeuwraden.

Ch. F. W. Slijper, Directeur der Normaalschool voor Inlandsche hulponderwijzers te Fort de Kock, De Vliegerstraat 11, Rotterdam.

J. W. Franken, Controleur 1e kl. b. d. Pandhuisdienst, Beeklaan 450, 's-Gravenhage.

Jhr. O. v. d. Wijck, Kapitein der Infanterie, Schiedamscheweg 192, Vlaardingen.

W. Romijn, Onderluitenant der Infanterie Koloniale Reserve, Nijmegen.

W. E. K. Epke, 1e Luit. der Infanterie, Avenue de la Californie 84, Nice.

A. de Dieux Stierling, Kapitein der Infanterie, Postbox 184, 's-Gravenhage.

P. J. van der Kloor, Hoofdopzichter bij de S.S. en Tr.; Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.

Mevr. E. I. Pijl geb. Fonteijn, 1ste klerk bij het telefoonkantoor te Weltevreden; p/a. Dr. E. G. Pijl, Laan Copes van Cattenburch 8, 's-Gravenhage.

W. J. P. Schalken, tijd. wnd. Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs in de 3e Afdeeling; Columbusstraat 24, 's-Gravenhage.

Ch. E. van der Hijde, Controleur 1ste categorie bij den P.T.T.-dienst te Soerabaja; p/a. Pension Noback, Laan van Meerdervoort 190, 's-Gravenhage.

Mr. B. E. R. N. Engelbert van Bevervoorde, tijd. buitengewoon Voorzitter van de Landraden te Magelang, c.a.; p/a. J. J. de Vries, Prins Mauritslaan 79, 's-Gravenhage.

E. L. Martens, Inspecteur bij de S.S. en Tr.; p/a. Dr. I. J. Brugmans, Frans v. Mierisstr. 134, Amsterdam.

Mej. A. M. van Mensch, Onderwijzeres der 3e kl. bij de Openbare Mulo-afdeeling van de A.M.S. te Magelang; Lange Kerkdam 57, Wassenaar.

J. V. Crans, Hoofdopziener bij het Boschwezen in N.-I.; p/a. G. J. Crans, Meidoornstraat 27, Leiden.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mej. W. H. Mak, Verpleegster 1e kl. b. d. Dienst der Volksgezondheid, Gem. Ziekenhuis, Bergweg, Rotterdam.

Ir. V. P. Koster, Ingenieur 3e kl. b. d. dienst der S.S. en Tr., Joan Maetsuyckerstraat 126, 's-Gravenhage.

D. Osinga, Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, Arts te Uitgeest.

Mej. M. den Besten, Verpleegster 1e kl. bij den Dienst der Volksgezondheid, Gemeente ziekenhuis, Coolsingel te Rotterdam.

A. van Lierop, Politie-opziener b. d. Algemeene politie, van Speijkstraat 52 (II) Amsterdam.

Mutatiestaat van 3 tot 10 Mei.

Nieuwe Leden: — Geïntroduceerd door:

Verburgh Jr., Consul der Nederlanden te Liverpool, 56 Drury Buildings, 21 Water Street	Hoofdbestuur „Oost en West".
Schouten, Oud-Officier N.-I. L., Den Haag, Berkstraat 5. f 5.—	Mevrouw M. T. Velsing-Caspari te Den Haag.
Carpentier Alting, Notaris in Ned.-Indië, Den Haag, R. J. Schimmelpenninckaan 20. f 5	Secretaris Afd. Den Haag.
N. de Keizer, Hoofdredacteur van het Dagblad Locomotief te Semarang. f 6.—	Eigen aanmelding.

Adresveranderingen:

de Wildt, van: Nijmegen, Javastraat 91, naar: Amsterdam (O.) Mauritsstraat 4. (Blijft op verzoek tot de afd. Nijmegen behooren).

Smit, Indologisch Student, van: Oegstgeest, Emmalaan 53, naar: Heemstede, Wilhelminaplein 3. (Blijft tot de afd. Leiden behooren).

B. Giebing, Majoor Inf. N.-I. L., van: Rotterdam, Heemraadsplein 4b, naar: Rijswijk (Z.-H.), Koninginnelaan 71. f 5.

Mendelaar, van: Arnhem, Leoninusstr. 38, naar: Doetinchem, Hamburgerpoort C 588. f 5.

Mevrouw A. J. E. M. Egberts, Apeldoorn, van: Tulplaan 7, naar: Julianalaan 16.

J. Boesveld, Gep. O.-I. Ambtenaar, van: Doetinchem, naar: Den Haag, Heliotroopstraat 71. f 5.

Mevrouw G. F. J. van Aalst-Koopman, Den Haag, van: Laan van Meerdervoort 279, naar: Thomsonlaan 58.

P. H. Ledeboer, Den Haag, van: Statenlaan 100, naar: ten Hovestraat 45.

H. M. J. Vrolijk, Inspecteur van het Gevangeniswezen, van: Den Haag, Galileistraat 100, naar: Weltevreden, Departement van Justitie.

L. F. van Gent, oud Kolonel Topografische Dienst N.-I. L., van: Den Haag, Sweelinckstraat 78, naar: Wassenaar, Hotel de Kievit.

VEREENIGING „OOST EN WEST"
HOOFDBESTUUR: HEULSTRAAT 17 'S-GRAVENHAGE

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden uit Oost en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage. Tel. 14519. Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag. Tel. 50752. Dit „Tehuis" biedt studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië wier ouders niet in Nederland vertoeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK, of den Administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", Van-Boetzelaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK. Tel. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna-Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten einde aan hen die uit Nederland naar Indië gaan, en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid te verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk en maatschappelijk gebied, onder leiding van Mevr. J. FRANKEN-MENDES Calisch. Spreekuur Donderdagmiddag van 2 tot 4 uur en volgens afspraak. Nic.-Maesstraat, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, en de Firma MARTINUS NIJHOFF, L. Voorhout 9, Den Haag (bij deze firma alleen die met een *), zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk.)
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

* b. Onze West, tweede druk, bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overz. Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

*No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

*No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2e, verbeterde druk.)
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

*No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië, zoomede voor verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken en Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Opnieuw herzien.) ....
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

*No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

*No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Ned.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën ....
Prijs: **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
" 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
" 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
" 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
" 5. De Europeesche vrouw in Indië.
" 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
" 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansch tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
" 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
" 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
" 4. Indische Scholen onder de Oost Indische Compagnie.
" 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië.
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Wnd. Vertegenwoordiger in Nederlandsch-Indië Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes, President Landraad, Tandjong Balei (Sumatra's Oostkust).